

ΣΤΕ 551/2015 [Νόμιμη ΑΕΠΟ για τα Μεταλλεία Χρυσού Κασσάνδρας]

Περίληψη

- Η πλήρης αξιοποίηση των ήδη διαπιστωμένων και αξιόλογων κοιτασμάτων, όπως αυτά περιγράφονται στο επενδυτικό σχέδιο και στην υποβληθείσα Μ.Π.Ε., μέσω μεταλλουργικής επεξεργασίας, σύμφωνα με τις συμβατικές δεσμεύσεις της παρεμβαίνουσας, και η μη εξέταση, άλλων εναλλακτικών λύσεων ως προς το εύρος της εκμετάλλευσης, πέραν της μηδενικής, δεν καθιστά πλημμελώς αιτιολογημένη την προσβαλλόμενη απόφαση, αφού εναρμονίζεται με τις κατευθύνσεις της ευρωπαϊκής πολιτικής και του εθνικού χωροταξικού σχεδιασμού για την αξιοποίηση του ορυκτού πλούτου και έχει σχεδιασθεί ώστε να επιτυγχάνεται αποτελεσματική προστασία του περιβάλλοντος μέσω της χρήσης βέλτιστων διαθέσιμων τεχνικών και ορθών πρακτικών και των εγκριθέντων περιβαλλοντικών όρων.

- Τα προβαλλόμενα περί παραβίασεως της αρχής της προφύλαξης, διότι εγκρίνεται μέθοδος αμφίβολης εφαρμοσιμότητας χωρίς να έχουν εξετασθεί οι επιπτώσεις της στο περιβάλλον, θα πρέπει να απορριφθούν ως αβάσιμα, κατά το μέρος δε που αμφισβητούν ευθέως την τεχνική κρίση της Διοίκησης ως προς την καταλληλότητα της προκριθείσης μεθόδου, είναι απορριπτέα ως απaráδεκτα.

- Όπως προκύπτει από το σύνολο της Μ.Π.Ε., η μέθοδος μεταλλουργίας είναι βασική επιλογή του επενδυτικού σχεδίου και επηρεάζει το συνολικό σχεδιασμό τόσο ως προς την αναγκαιότητα εκμετάλλευσης του κοιτάσματος Σκουριών, το οποίο και μόνο περιέχει θειούχο χαλκό απαραίτητο για τη λειτουργία της μεθόδου, όσο και ως προς τις προβλέψεις της για την ποσότητα και ποιότητα των παραγόμενων αποβλήτων, τον περιβαλλοντικό χαρακτήρισμό και τη διαχείρισή τους, τα τεχνικοοικονομικά δεδομένα, ισοζύγια τροφοδοσίας και λοιπά στοιχεία που παρατίθενται στη μελέτη. Η τυχόν εφαρμογή άλλης μεθόδου ή η ουσιώδης, ως προς τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις, τροποποίησή της, σε οποιοδήποτε στάδιο και αν ανακύψει η ανάγκη αυτή, θα πρέπει να στηρίζεται σε νέα έγκριση περιβαλλοντικών όρων, μετά την εκ νέου τήρηση της διαδικασίας περιβαλλοντικής αδειοδοτήσεως λόγω ουσιώδους τροποποίησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων του έργου.

- Κατά την έκδοση της προσβαλλόμενης αποφάσεως ελήφθησαν υπ' όψιν τόσο η σπανιότητα και η ποιότητα του μεταλλεύματος, η εξόρυξή του χάριν του δημοσίου συμφέροντος και ειδικότερα της εθνικής οικονομίας και της ανάπτυξης της απασχόλησης, όσο και η επέμβαση στο ευαίσθητο δασικό οικοσύστημα της περιοχής, εξετάσθηκαν οι δυνατές εναλλακτικές λύσεις ως προς τη χωροθέτηση των επιμέρους μονάδων και δραστηριοτήτων, συνεκτιμήθηκε η σημασία του κοιτάσματος Σκουριών,

βάσει του οποίου και μόνο καθίσταται δυνατή η χρήση της μεθόδου της ακαριαίας τήξης που παρουσιάζει τα μέγιστα συγκριτικά πλεονεκτήματα περιβαλλοντικής διαχείρισης και, κατόπιν αξιολογήσεως των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, ελήφθησαν τα απαραίτητα, κατά την ουσιαστική κρίση της Διοίκησης, μέτρα για τη μείωση ή την εξάλειψη των επιπτώσεων αυτών, τα οποία διασφαλίζουν τη μη διατάραξη του ευρύτερου δασικού οικοσυστήματος, μικρό μέρος του οποίου θίγεται με την επίμαχη δραστηριότητα, τη μη επέμβαση σε οικοτόπους προτεραιότητας, τη διατήρηση των σπάνιων και ενδημικών ειδών χλωρίδας, την προστασία των περιβαλλοντικών μέσων (έδαφος, ύδατα, αέρας), την ανάπτυξη των εργασιών κατά τρόπο που να επιτρέπει τη σταδιακή αποκατάσταση των χώρων, την αντιπλημμυρική προστασία των εγκαταστάσεων και της ευρύτερης περιοχής μέσω αποστραγγιστικών και υδραυλικών τεχνικών έργων και, τέλος, την αποκατάσταση των δασικών οικοσυστημάτων μέσω επιστημονικών προσεγγίσεων και κατόπιν εκπονήσεως ειδικών φυτοτεχνικών και δασοτεχνικών μελετών, έτσι ώστε το περιβαλλοντικό ισοζύγιο να αποβεί θετικό υπέρ των αποκατεστημένων επιφανειών και να επανέλθει, κατά το δυνατόν, η βιοποικιλότητα των περιοχών επέμβασης σε επίπεδα που προσομοιάζουν στην πρότερη κατάσταση.

- Η κατ' άρθρο 6 παρ. 3 της οδηγίας για τους οικοτόπους δέουσα εκτίμηση των επιπτώσεων του σχεδίου ή του έργου στον προστατευόμενο τόπο προϋποθέτει ότι, προ της εγκρίσεως του σχεδίου ή του έργου, προσδιορίζονται, λαμβανομένων υπ' όψιν των βέλτιστων επιστημονικών γνώσεων επί του θέματος, όλες οι πτυχές του σχεδίου ή του έργου που θα μπορούσαν, είτε η καθεμία από μόνη της είτε σε συνδυασμό με άλλα σχέδια ή έργα, να επηρεάσουν τους στόχους διατηρήσεως του τόπου αυτού. Η αρμόδια αρχή επιτρέπει την άσκηση δραστηριότητας στον οικείο τόπο μόνον εφ' όσον δεν υφίσταται, από επιστημονικής απόψεως, καμία εύλογη αμφιβολία ως προς την απουσία επιβλαβών συνεπειών για την ακεραιότητά του.

- Η εν λόγω δέουσα εκτίμηση, για τη διεξαγωγή της οποίας δεν καθορίζεται στην οδηγία ειδική μεθοδολογία θα πρέπει να προηγείται της εγκρίσεως του σχεδίου, διενεργείται δε και σε σχέδια ή έργα χωροθετημένα εκτός του προστατευόμενου τόπου, εφ' όσον αυτά ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στον τόπο.

- Εκτιμάται ότι το επίμαχο έργο δεν αναμένεται να έχει σημαντικές επιπτώσεις στους στόχους διατήρησης της εν λόγω ΕΖΔ, αλλά ούτε και των λοιπών που βρίσκονται σε μεγαλύτερη απόσταση από τις περιοχές των έργων (άνω των 3 χλμ.) και δεν αναμένεται να παραβλάψει την ακεραιότητά τους, η σχετική δε κρίση της Διοίκησης που υιοθετεί τις αξιολογήσεις των μελετητών, παρίσταται νομίμως αιτιολογημένη κατά τούτο και διεξήχθη, βάσει πλήρων και επικαιροποιημένων στοιχείων μετά την εξέταση των επιπτώσεων συνολικά για όλα τα έργα και τις δραστηριότητες, νέες και υφιστάμενες, σε επίπεδο περιβαλλοντικού μέσου.

- Εν όψει των ανωτέρω, αλλά και των ειδικών περιβαλλοντικών όρων που έχουν τεθεί ως προς την ενίσχυση εξάπλωσης των σπανίων ειδών χλωρίδας στο πλαίσιο υλοποίησης ειδικών φυτοτεχνικών μελετών και της συστηματικής παρακολούθησης των ειδών χλωρίδας και πανίδας που τελούν υπό καθεστώς προστασίας, η κρίση της Διοίκησης περί μη σημαντικών επιπτώσεων του επίμαχου έργου στην ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης των ειδών προτεραιότητας του Παραρτήματος IV της οδηγίας περί οικοτόπων, τα οποία βρίσκονται εκτός ΕΖΔ, αιτιολογείται επαρκώς. Συνεπώς, τα προβαλλόμενα ότι η επίμαχη δραστηριότητα θα προκαλέσει σημαντική παρενόχληση και καταστροφή των τόπων αναπαραγωγής και ανάπαυσης σε είδη προτεραιότητας (λύκος, βίδρα), όπως επισημαίνεται σε έκθεση της οργάνωσης «Καλλιστώ», και θα επιφέρει σημαντικές επιπτώσεις σε σπάνια και απειλούμενα είδη πτηνών, καθώς και σε οικοτόπους προτεραιότητας και σπάνια είδη χλωρίδας, είναι απορριπτέα ως αβάσιμα.

- Η άντληση και χρήση νερού κατά την εξόρυξη και τις συνοδές της δραστηριότητες, η οποία συμβαίνει ανεξαιρέτως σε κάθε εξορυκτική δραστηριότητα, δεν συνιστά έργο διαχείρισης και αξιοποίησης των υδατικών πόρων και δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2000/60, ώστε να απαιτείται η προηγούμενη εκπόνηση των σχεδίων διαχείρισης των λεκανών απορροής και η ένταξη του έργου αυτού στον προγραμματισμό διαχείρισης υδάτων σε επίπεδο εθνικό και περιφερειακό.

- Προβαλλόμενοι ισχυρισμοί είναι απορριπτέοι ως αβάσιμοι, καθώς όλα τα σχετικά ζητήματα που αφορούν στη διατήρηση επαρκούς υδρολογικού ισοζυγίου και στην καλή διατήρηση των υδάτινων συστημάτων της περιοχής, από ποσοτικής και ποιοτικής απόψεως, έχουν αντιμετωπισθεί εξαντλητικά και αποτελεσματικά, κατά την ανέλεγκτη σχετική κρίση της Διοίκησης, με τους περιβαλλοντικούς όρους που έχουν τεθεί.

- Τα προβαλλόμενα περί πλημμελούς εκτίμησης των επιπτώσεων και παραβίασεως των διατάξεων της οδηγίας, για την ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα λόγω της μη συνολικής εκτίμησης των εκπεμπόμενων επικίνδυνων σωματιδίων λαμβανομένων υπ' όψιν και των προερχόμενων από φυσικές πηγές ρύπων και απουσίας μέτρων αντιμετώπισης των επιπτώσεων στους πλησιέστερους οικισμούς, καθώς και οι ειδικότεροι ισχυρισμοί που επαναλαμβάνουν ως επί το πλείστον τις αντιρρήσεις που διατυπώθηκαν στο στάδιο της διαβούλευσης και απαντήθηκαν από τον φορέα του έργου και αναφέρονται στην υποτίμηση των εκπεμπόμενων ρύπων και σωματιδίων και την επιβάρυνση σε βαρέα μέταλλα και κυρίως As, θα πρέπει να απορριφθούν ως αβάσιμα, ενώ κατά το μέρος που πλήττουν την επάρκεια και την καταλληλότητα της μεθοδολογίας που χρησιμοποιήθηκε θα πρέπει να απορριφθούν ως απαράδεκτα.

- Ο λόγος, με τον οποίο προβάλλεται ότι κατά παράβαση της οδηγίας σχετικά με την ολοκληρωμένη πρόληψη και έλεγχο της ρύπανσης και των παρομοίων διατάξεων της

οδηγίας περί βιομηχανικών εκπομπών, η προσβαλλόμενη απόφαση δεν περιλαμβάνει οριακές τιμές των εκπεμπόμενων ρυπογόνων ουσιών σε συνάρτηση με τις βέλτιστες διαθέσιμες τεχνικές της αδειοδοτούμενης δραστηριότητας, αλλά αρκείται στην παράθεση της νομοθεσίας που ορίζει τα όρια των εκπομπών, είναι απορριπτέος ως αβάσιμος.

Οι ειδικότεροι ισχυρισμοί που προβάλλονται και επαναλαμβάνουν τις ενστάσεις που διατυπώθηκαν κατά το στάδιο της διαβούλευσης ως προς την ασφαλή απόθεση των αποβλήτων που περιέχουν κυάνιο και την ποιότητα του υλικού λιθογομώσεως πρέπει να απορριφθούν ως αβάσιμοι, κατά το μέρος δε που πλήττουν ευθέως τις σχετικές τεχνικές κρίσεις της Διοίκησης είναι απορριπτέοι ως απαράδεκτοι.

- Οι επιπτώσεις που ενδέχεται να προκαλέσει η αδειοδοτούμενη δραστηριότητα στο τοπίο έχουν μελετηθεί τόσο βάσει των απαιτήσεων της εθνικής νομοθεσίας, όσο και βάσει των προβλεπομένων στην κυρωθείσα Ευρωπαϊκή Σύμβαση του Τοπίου, και έχουν προταθεί, όπου απαιτούνται, τα κατάλληλα μέτρα για την προστασία του. Σύμφωνα με όσα προκύπτουν από την οικεία Μ.Π.Ε., υπήρξε συνολική εκτίμηση των επιπτώσεων του επίμαχου έργου στα περιβαλλοντικά μέσα της ευρύτερης περιοχής, η οποία περιέλαβε τόσο τις υφιστάμενες όσο και τις νέες εκμεταλλεύσεις, συμπεριλαμβανομένης και της αποκατάστασης όλων των θιγείσων από τις παλαιές εκμεταλλεύσεις περιοχών.

- Η περιβαλλοντική ευθύνη του φορέα της εκμετάλλευσης, με τις ειδικότερες προϋποθέσεις που προβλέπονται στο νόμο, ουδόλως καταργείται με τους συμβατικούς όρους που επικαλούνται οι αιτούντες και οι οποίοι απλώς διασφαλίζουν ότι η περιβαλλοντική ευθύνη μπορεί να καταλογιστεί στην παρεμβαίνουσα μόνο για δικές της δραστηριότητες που τελούν σε αιτιώδη συνάφεια με προκληθείσα ζημία ή κίνδυνο ζημίας και όχι για ιστορική περιβαλλοντική ζημία, η οποία δεν προκλήθηκε από δραστηριότητές της, καθώς και ότι σε περίπτωση καταγγελίας της συμβάσεως δεν υφίσταται υποχρέωση της παρεμβαίνουσας προς προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, παραμένει, ωστόσο, ακέραια η περιβαλλοντική της ευθύνη προς αποκατάσταση των ζημιών που ενδεχομένως έχουν προκληθεί από τις δραστηριότητές της, σύμφωνα με τους οικείους περιβαλλοντικούς όρους.

- Η κρίση της Διοίκησης ως προς τα οφέλη που θα επιφέρει το επίμαχο έργο στην εθνική και την τοπική οικονομία αιτιολογείται νομίμως και τεκμηριώνεται επαρκώς στα στοιχεία που παρατίθενται στο κυρίως σώμα της μελέτης και στην γνωμοδότηση της Διεύθυνσης Μεταλλευτικών και Βιομηχανικών Ορυκτών του Υ.Π.Ε.Κ.Α., η οποία χαρακτήρισε την επένδυση ως ιδιαιτέρως συμφέρουσα για την εθνική οικονομία, τα δε περί του αντιθέτου προβαλλόμενα είναι απορριπτέα ως αβάσιμα, ενώ όλοι οι ισχυρισμοί που πλήττουν την επάρκεια και την ορθότητα των δεδομένων της ειδικής μελέτης ισοζυγίου κόστους-οφέλους και ερείδονται στην προσκομισθείσα από τους

αιτούντες έκθεση καθηγητή Α.Π.Θ., προβάλλονται αλυσιτελώς.

- Η δημόσια ωφέλεια που προκύπτει από το επίμαχο έργο δεν εξαντλείται στο χρηματικό τίμημα που κατεβλήθη για την απευθείας μεταβίβαση των μεταλλείων, διότι η παρεμβαίνουσα ανέλαβε άμεσα τη διαχείριση των έντονων περιβαλλοντικών προβλημάτων που ανέκυψαν από την προγενέστερη εκμετάλλευση της περιοχής από τις προηγούμενες δικαιούχους εταιρείες, προκειμένου να αποτρέπεται ρύπανση των περιβαλλοντικών μέσων (αντλήσεις υδάτων, συντήρηση υπογείων έργων, λιμνών και τελμάτων, αντιμετώπιση καθιζήσεων και φαινομένου όξινης απορροής) με δικό της κόστος για όλο το χρονικό διάστημα από την υπογραφή της συμβάσεως έως και σήμερα.

Πρόεδρος: *Αγγ. Θεοφιλοπούλου*

Εισηγητής: *Αικ. Σακελλαροπούλου*

Δικηγόροι: *Γ. Χριστοφορίδης, Γ. Μπάλιας, Κ. Βαρδακαστάνης, Σ. Διαμαντοπούλου, Γ. Γρυλωνάκης, Αγγ. Καστανά, Ελ. Τροβά, Π. Σκουρής, Ν. Αλιβιζάτος, Ελ. Κιουσοπούλου, Κ. Γώγος*

Βασικές σκέψεις

2. Επειδή, με την αίτηση αυτή, όπως συμπληρώθηκε με τα από 7.5.2012 και 15.5.2012 δικόγραφα προσθέτων λόγων, ζητείται η ακύρωση της υπ' αριθμ. 201745/26.7.2011 κοινής αποφάσεως των Υπουργών Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας, Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και Πολιτισμού και Τουρισμού περί εγκρίσεως των περιβαλλοντικών όρων του έργου «α) Μεταλλευτικές-Μεταλλουργικές Εγκαταστάσεις Μεταλλείων Κασσάνδρας και β) Απομάκρυνση, Καθαρισμός και Αποκατάσταση Χώρου Απόθεσης Παλαιών Τελμάτων Ολυμπιάδας» με δικαιούχο την εταιρεία «Ελληνικός Χρυσός Α.Ε.Μ.Β.Χ.».
3. Επειδή, με προφανές έννομο συμφέρον παρεμβαίνει υπέρ του κύρους της προσβαλλόμενης πράξεως η δικαιούχος της μεταλλευτικής εκμετάλλευσης εταιρεία «Ελληνικός Χρυσός Α.Ε.Μ.Β.Χ.». Επίσης, με έννομο συμφέρον παρεμβαίνουν, με χωριστά δικόγραφα, το Εργατοϋπαλληλικό Κέντρο Ν. Χαλκιδικής που έχει ως καταστατικό σκοπό την προάσπιση των επαγγελματικών συμφερόντων των μελών του και ο Σύνδεσμος Μεταλλευ-

- τικών Επιχειρήσεων με καταστατικό σκοπό την ενίσχυση των μεταλλευτικών επιχειρήσεων και την αξιοποίηση του ορυκτού δυναμικού της χώρας, μέλος του οποίου είναι και η πρώτη παρεμβαίνουσα εταιρεία, οι οποίοι ισχυρίζονται ότι η ματαίωση της επένδυσης θα θίξει άμεσα τα μέλη τους και θα έχει δυσμενείς επιδράσεις στην ανάπτυξη της χώρας και στην αξιοποίηση του ορυκτού της πλούτου.
4. Επειδή, με έννομο συμφέρον ασκούν την κρινόμενη αίτηση το πρώτο αιτούν σωματείο με έδρα την Ιερισσό και καταστατικό σκοπό, μεταξύ άλλων, την προστασία του περιβάλλοντος, το τρίτο και τέταρτο σωματείο, τα οποία έχουν ως καταστατικό σκοπό τη μέριμνα για ζητήματα που απασχολούν τους κατοίκους των ως άνω οικισμών, το πέμπτο σωματείο, στους σκοπούς του οποίου συγκαταλέγεται η μελέτη των προβλημάτων των αλιέων της ευρύτερης περιοχής της Ιερισσού, ο έκτος και έβδομος εκ των αιτούντων, οι οποίοι είναι δασικοί συνεταιρισμοί που εκμεταλλεύονται και προστατεύουν, σύμφωνα με τους καταστατικούς τους σκοπούς, τα δασικά οικοσυστήματα Ιερισσού και Μεγάλης Παναγιάς, ο όγδοος και ένατος, οι οποίοι είναι αγροτικοί συνεταιρισμοί των ίδιων περιοχών, καθώς και οι λοιποί αιτούντες μόνιμοι κάτοικοι της Ιερισσού και των Νέων Ρόδων, παραδεκτώς δε ομοδικούν προβάλλοντας ότι η υλοποίηση της επίμαχης δραστηριότητας θα επιφέρει επιδείνωση του φυσικού περιβάλλοντος και υποβάθμιση των φυσικών πόρων της ευρύτερης περιοχής χωροθέτησής του. Αντίθετα, πρέπει να απορριφθεί ως απαράδεκτη η κρινόμενη αίτηση ως προς τον δεύτερο αιτούντα σύλλογο, ο οποίος δεν νομιμοποιήθηκε με κανέναν από τους προβλεπόμενους στο νόμο τρόπους.
  5. Επειδή, η κρινόμενη αίτηση ασκείται εμπροθέσμως, καθ' όσον δεν προκύπτει κοινοποίηση ή πλήρης γνώση της προσβαλλόμενης πράξεως εκ μέρους των αιτούντων σε χρόνο πέραν των εξήντα ημερών από την άσκησή της, τα δε περί του αντιθέτου προβαλλόμενα από την παρεμβαίνουσα περί του εκπροθέσμου αυτής είναι απορριπτέα προεχόντως ως άοριστα.
  6. Επειδή, κατά τα προκύπτοντα από τα στοιχεία του φακέλου, η αδειοδοτούμενη με την προσβαλλόμενη απόφαση δραστηριότητα αφορά στην εκμετάλλευση των μεταλλείων Κασσάνδρας και αναπτύσσεται στην ανατολική ακτή της Χαλκιδικής εντός των διοικητικών ορίων των Δήμων Αρναίας, Παναγιάς και Σταγείρων-Ακάνθου και ήδη Δήμου Αριστοτέλη. Η μεταλλευτική δραστηριότητα στην εν λόγω περιοχή ανάγεται στις αρχές της κλασικής αρχαιότητας. Στη σύγχρονη εποχή η εκμετάλλευση των μεταλλείων είχε αρχικώς παραχωρηθεί στην Ανώνυμη Ελληνική Εταιρεία Χημικών Προϊόντων και Λιπασμάτων, η οποία το 1953 εκμεταλλεύθηκε το υπόγειο μεταλλείο του Μαντέμ Λάκκου και εν συνεχεία το υπόγειο μεταλλείο των Μαύρων Πετρών, ενώ κατασκεύασε εργοστάσιο εμπλουτισμού στο Στρατώνι και διαμόρφωσε λιμενικές εγκαταστάσεις για τη μεταφορά των παραγόμενων προϊόντων. Το 1972 η δραστηριότητα επεκτάθηκε και στην Ολυμπιάδα με την εκμετάλλευση

του χρυσοφόρου κοιτάσματος και την κατασκευή μονάδας κατεργασίας των παραγόμενων προϊόντων που προωθούνταν στις λιμενικές εγκαταστάσεις Στρατωνίου. Η εταιρεία αυτή λόγω ζημιών τέθηκε σε ειδική εκκαθάριση το 1991 υπό το καθεστώς του ν. 1892/1990. Μετά από δύο άγονους διαγωνισμούς, η συγκεκριμένη οικονομική μονάδα των μεταλλείων Κασσάνδρας αποκτήθηκε τελικώς από την εταιρεία TVX GOLD Inc., την οποία υποκατέστησε στην υπογραφή της σχετικής σύμβασης η θυγατρική της TVX Hellas Ανώνυμη Εταιρεία Μεταλλείων και Βιομηχανίας Χρυσού. Η σύμβαση που υπεγράφη αφορούσε τη μεταβίβαση του συνόλου του ενεργητικού των εν λόγω μεταλλείων και κυρώθηκε με το ν. 2436/1996, ενώ με το π.δ. 266/1996 εγκρίθηκε η εισαγωγή κεφαλαίων από το εξωτερικό υπέρ της εν λόγω εταιρείας, προκειμένου να υλοποιήσει σχέδιο επένδυσης των μεταλλείων. Εκδόθηκαν σχετικώς, και κατόπιν εκπονήσεως Μ.Π.Ε., η υπ' αριθμ. 45129/14.1.1999 Κ.Υ.Α. περί εγκρίσεως των περιβαλλοντικών όρων των μεταλλευτικών εγκαταστάσεων Στρατωνίου, που περιελάμβαναν τα υπόγεια μεταλλεία Μαύρων Πετρών και Μαντέμ Λάκκου, το εργοστάσιο εμπλουτισμού και συνοδά έργα, καθώς και η υπ' αριθμ. 110005/18.9.2000 απόφαση του Γενικού Γραμματέα του Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. περί εγκρίσεως των περιβαλλοντικών όρων των εγκαταστάσεων παραγωγής χρυσού στην Ολυμπιάδα. Η τελευταία αυτή απόφαση ακυρώθηκε με την 613/2002 απόφαση της Ολομέλειας του Δικαστηρίου, με την οποία κρίθηκε ότι, εν όψει της Μ.Π.Ε. που είχε τότε υποβληθεί, το αδειοδοτούμενο έργο αντίκειται στην αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης λόγω της επαπειλούμενης βλάβης στις δασικές εκτάσεις και τα υδατορεύματα, καθώς και των περιβαλλοντικών κινδύνων που ενείχε η επιλεγείσα μεταλλουργική μέθοδος (συνδυασμένη εφαρμογή βιοξειδώσεως και υδατικής οξειδώσεως υπό πίεση) λόγω της δημιουργίας αερίων κυανιούχων ενώσεων και της ανάγκης μεταφοράς μεγάλων ποσοτήτων διαλύματος αρσενικού. Μετά την ακύρωση της εγκρίσεως των περιβαλλοντικών όρων, με τις 614-615/2002 αποφάσεις της Ολομελείας ακυρώθηκαν οι αποφάσεις των δασικών υπηρεσιών περί διανοίξεως δασικών οδών για την εξυπηρέτηση της ως άνω εκμετάλλευσης και η απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού, με την οποία εγκρίθηκε, από πλευράς αρχαιολογικού νόμου, η χωροθέτηση του έργου, αντίστοιχα. Ακολούθως, η ως άνω εταιρεία επιχείρησε την επέκταση των εγκαταστάσεων Στρατωνίου και ειδικότερα την επέκταση της εξόρυξης στο κοίτασμα Μαύρων Πετρών εντός των ορίων του οικισμού και σε ένα τμήμα της κάτω από τον δομημένο οικισμό Στρατονίκης χωρίς να υποβάλει νέα Μ.Π.Ε. Οι σχετικώς εκδοθείσες πράξεις ακυρώθηκαν με την 3615/2002 απόφαση της Ολομελείας, καθ' όσον δεν στηρίζονταν σε νέα έγκριση περιβαλλοντικών όρων για το τμήμα της επέκτασης, αλλά ούτε είχε αρμοδίως εκδοθεί απόφαση των συναρμόδιων υπουργών που να βεβαιώνει αιτιολογημένα ότι δεν επέρχονται ουσιαστικές διαφοροποιήσεις στις περιβαλλοντικές επιπτώσεις από την εν λόγω επέκταση. Η Διοίκηση αποκατέστησε την

πλημμέλεια αυτή με την Κ.Υ.Α. 130910/11.2.2003, με την οποία εγκρίθηκαν οι περιβαλλοντικοί όροι της επέκτασης της εκμετάλλευσης στο κοίτασμα Μαύρων Πετρών και η οποία αντικαταστάθηκε με την Κ.Υ.Α. 143088/11.4.2005, εν όψει και της μεταβιβάσεως του εν λόγω μεταλλείου στην παρεμβαίνουσα. Η τελευταία αυτή απόφαση και η έγκριση της σχετικής τεχνικής μελέτης προσβλήθηκαν με αιτήσεις ακυρώσεως ενώπιον του Δικαστηρίου από κατοίκους της περιοχής, επ' αυτών δε εκδόθηκαν οι 461-463/2010 απορριπτικές αποφάσεις της Ολομελείας του Δικαστηρίου. Εν τω μεταξύ, η TVX Hellas, εν όψει και της ακυρώσεως των περιβαλλοντικών αδειοδοτήσεων, δεν μπόρεσε να υλοποιήσει το επενδυτικό σχέδιο που αποτέλεσε όρο της συναφθείσης με το Δημόσιο συμβάσεως, με αποτέλεσμα την καταγγελία αυτής εκ μέρους του Δημοσίου και τον εξωδικαστικό συμβιβασμό των εκατέρωθεν αξιώσεων. Ο συμβιβασμός κυρώθηκε με το άρθρο 51 του ν. 3220/2004, με το επόμενο δε άρθρο 52 κυρώθηκε η νέα σύμβαση του Δημοσίου με την ήδη παρεμβαίνουσα εταιρεία, βάσει της οποίας το σύνολο των στοιχείων του ενεργητικού των μεταλλείων Κασσάνδρας μεταβιβάστηκε σε αυτή έναντι τιμήματος 11.000.000 ευρώ, επιβλήθηκε δε στην εταιρεία η υποχρέωση να εκπονήσει και να υποβάλει σχέδιο εκμετάλλευσης των μεταλλείων, το οποίο θα μεριμνά ειδικώς για την περιβαλλοντική αποκατάσταση των προγενέστερων εκμεταλλεύσεων και την απασχόληση των εργαζομένων στις λειτουργούσες εκμεταλλεύσεις. Προς εκπλήρωση της συμβατικής της υποχρέωσης η παρεμβαίνουσα υπέβαλε ολοκληρωμένο επενδυτικό σχέδιο ανάπτυξης των μεταλλείων Κασσάνδρας, επί του οποίου γνωμοδότησε θετικά η Διεύθυνση Μεταλλευτικών και Βιομηχανικών Ορυκτών του Υπουργείου Ανάπτυξης με το από 27.3.2006 έγγραφό της. Ακολούθως, κινήθηκε η διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης για την αξιοποίηση των κοιτασμάτων Ολυμπιάδας, Μαύρων Πετρών και Σκουριών με την υποβολή Προμελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (Π.Π.Ε.), συνοδευόμενης από ειδική μελέτη απογραφής κατάστασης περιβάλλοντος της περιοχής. Το έργο έλαβε θετική γνωμοδότηση επί της προκαταρκτικής περιβαλλοντικής εκτίμησης και αξιολόγησης (Π.Π.Ε.Α.) με την υπ' αριθμ. 144824/24.9.2009 απόφαση του Γενικού Διευθυντή της Ειδικής Υπηρεσίας Περιβάλλοντος (Ε.Υ.Π.Ε.), ενώ με την ΥΠΠΟ/ΓΔΑΠΚ/ΑΡΧ/Α1/Φ16/55765/2902/29.7.2009 απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού εγκρίθηκε η Π.Π.Ε. του έργου. Τέλος, κατόπιν εκπονήσεως Μ.Π.Ε., η οποία περιελάμβανε Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων και συνοδευόταν από ειδική μελέτη για την «Απομάκρυνση, καθαρισμό & αποκατάσταση χώρου απόθεσης παλαιών τελμάτων Ολυμπιάδας», και αφού η Διοίκηση έλαβε υπ' όψιν τις γνωμοδοτήσεις των αρμοδίων υπηρεσιών και τα πορίσματα της διαβούλευσης, καθώς και τις θέσεις της παρεμβαίνουσας επ' αυτών, εκδόθηκε η ήδη προσβαλλόμενη απόφαση, με την οποία εγκρίθηκαν οι περιβαλλοντικοί όροι του έργου, καταργουμένων των προϋφισταμένων εγκρίσεων και αδειών

των μεταλλευτικών εγκαταστάσεων Στρατωνίου. Μετά την άσκηση της υπό κρίση αιτήσεως εκδόθηκαν και οι Δ8-Α/Φ.7.49.13/30258ΠΕ/10.2.2012 και Δ8-Α/Φ.7.49.132/2809/349/10.2.2012 αποφάσεις του Υφυπουργού Ανάπτυξης περί εγκρίσεως των τεχνικών μελετών για ένα τμήμα των τεχνικών έργων στις θέσεις Ολυμπιάδας και Σκουριών, αντίστοιχα, καθώς και η υπ' αριθμ. 7633/29.3.2012 απόφαση του Γενικού Γραμματέα Αποκεντρωμένης Διοίκησης Μακεδονίας-Θράκης περί εγκρίσεως παραχώρησης δημοσίου δάσους για την υλοποίηση των επίμαχων έργων στη θέση Σκουριές και Μαντέμ Λάκκος. Ειδικότερα, το επίμαχο έργο αφορά στην εκμετάλλευση των κοιτασμάτων Ολυμπιάδας, Σκουριών και Μαύρων Πετρών των μεταλλείων Κασσάνδρας, που εκτείνονται εντός συνολικής μεταλλευτικής παραχώρησης 264.000 στρεμμάτων, μέσω καθετοποιημένης διαδικασίας παραγωγής συμπυκνωμάτων μολύβδου, ψευδαργύρου, πυριτών, χαλκού/χρυσού, καθώς και μεταλλικού χρυσού, χαλκού και αργύρου, τα οποία θα διοχετεύονται στην αγορά από τις λιμενικές εγκαταστάσεις Στρατωνίου, καθώς και στην αποκατάσταση των χώρων απόθεσης παλαιών τελμάτων της Ολυμπιάδας και των λοιπών χώρων που έχουν θιγεί από τις προηγούμενες εκμεταλλεύσεις. Η επένδυση εκλαμβάνεται ως ενιαία και αδιαίρετη και συνίσταται σε επεμβάσεις σε υφιστάμενες και νέες μεταλλευτικές εγκαταστάσεις, καθώς και σε μέτρα περιβαλλοντικής αποκατάστασης προγενέστερων εκμεταλλεύσεων. Για τον σκοπό αυτό στο έργο ενσωματώνονται οι υφιστάμενες μεταλλευτικές εγκαταστάσεις Στρατωνίου, οι οποίες ήδη λειτουργούν με εγκεκριμένους περιβαλλοντικούς όρους, και οι αντίστοιχες της Ολυμπιάδας που είναι ανενεργείς. Το σχέδιο περιλαμβάνει τα εξής υποέργα: 1) Υποέργο Ολυμπιάδας: Ανάπτυξη υφιστάμενου μεταλλείου χρυσοφόρου κοιτάσματος με υπόγεια εκμετάλλευση, επαναλειτουργία του υφιστάμενου εργοστασίου εμπλουτισμού για περιορισμένο χρονικό διάστημα, κατασκευή σήραγγας προσπέλασης που θα συνδέει το υπόγειο μεταλλείο με τις εγκαταστάσεις του Μαντέμ Λάκκου, αποκατάσταση χώρου απόθεσης παλαιών τελμάτων και λοιπά συνοδά έργα. 2) Υποέργο Σκουριών: Εκμετάλλευση νέου χρυσοφόρου-χαλκούχου κοιτάσματος με συνδυασμό επιφανειακής και υπόγειας εκμετάλλευσης, κατασκευή εργοστασίου εμπλουτισμού, δημιουργία χώρου απόθεσης αδρανών εξορυκτικών αποβλήτων και λοιπά συνοδά έργα. 3) Υποέργο Μαύρων Πετρών - Μαντέμ Λάκκου: Ανάπτυξη υφιστάμενου μεταλλείου με υπόγεια εκμετάλλευση, υφιστάμενο εργοστάσιο εμπλουτισμού που θα λειτουργήσει για περιορισμένο χρονικό διάστημα, νέο εργοστάσιο εμπλουτισμού, εγκατάσταση απόθεσης στερεών αποβλήτων στον χείμαρρο Κοκκινόλακκα και λοιπά συνοδά έργα. 4) Υποέργο μεταλλουργίας Μαντέμ Λάκκου: Κατασκευή εργοστασίου μεταλλουργίας για την παραγωγή χρυσού, αργύρου και χαλκού που θα λειτουργεί με τη μέθοδο της ακαριαίας τήξης. 5) Υποέργο επέκτασης λιμενικών εγκαταστάσεων Στρατωνίου. Η συνολική έκταση της επιφάνειας του εδάφους που καταλαμβάνουν οι υφιστάμενες, νέες και προς αποκατάσταση

εγκαταστάσεις ανέρχεται σε 3.315 στρέμματα και δεν εμπίπτει, κατά την προσβαλλόμενη απόφαση, ούτε σε ειδικά προστατευόμενες ζώνες του δικτύου Natura ούτε σε περιοχές αρχαιολογικού ενδιαφέροντος. Βασικές επιλογές του σχεδιασμού, όπως προκύπτει από τη μελέτη, είναι, μεταξύ άλλων: α) η χρήση της μεθόδου της υπόγειας, κατά βάση, εκμετάλλευσης, με την οποία επιτυγχάνεται η ελαχιστοποίηση των περιβαλλοντικών οχλήσεων, β) η κατασκευή υπόγειας στοάς για τη μεταφορά των προϊόντων και αποβλήτων από την Ολυμπιάδα στον Μαντέμ Λάκκο, κατά τρόπο ώστε αφ' ενός να απελευθερώνεται η δημόσια οδός που χρησιμοποιούνταν για τις μεταφορικές ανάγκες των υφιστάμενων εκμεταλλεύσεων, η οποία επιβάρυνε τόσο το πολιτιστικό όσο και το φυσικό και το ανθρωπογενές περιβάλλον της περιοχής και αφ' ετέρου να αποτρέπεται η διατάραξη της Ειδικής Ζώνης Διατήρησης (ΕΖΔ) «Όρος Στρατωνικό-Κορυφή Σκαμνί» που βρίσκεται στην άμεση περιοχή των έργων, γ) η χωρική συγκέντρωση του μεγαλύτερου μέρους των δραστηριοτήτων στην περιοχή του Μαντέμ Λάκκου όπου βρίσκεται η βιομηχανική ζώνη που θεσμοθετήθηκε με το από 18.10.1979 π.δ. και η παύση λειτουργίας και αποκατάσταση παλαιών εργοστασίων και χώρων απόθεσης στις περιοχές Ολυμπιάδας και Στρατωνίου, ώστε να επιτυγχάνεται γεωγραφικός περιορισμός των περιβαλλοντικών οχλήσεων και εξυγίανση των περιβαλλοντικά ευαίσθητων περιοχών και δ) η υιοθέτηση των βέλτιστων διαθέσιμων τεχνικών που έχουν αναπτυχθεί σε όλες τις εκφάνσεις της επίμαχης δραστηριότητας (εξόρυξη, μέθοδος μεταλλουργίας, διαχείριση αποβλήτων, υδάτων, μείωση εκπομπών, κατασκευή χώρων απόθεσης κ.λπ.). Η επιλογή χωροθέτησης, κατόπιν εξετάσεως εναλλακτικών λύσεων, των επιμέρους μονάδων και υποστηρικτικών δομών, των εφαρμοστέων τεχνικών μεθόδων και λοιπών παραμέτρων της μεταλλευτικής δραστηριότητας στηρίχθηκε σε εμπειριστατωμένη μελέτη των περιβαλλοντικών μέσων και ευαίσθητων στοιχείων του φυσικού, πολιτιστικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος και αξιολόγηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων που ενδέχεται να προκληθούν από το επίμαχο έργο. Ως απαραίτητη προϋπόθεση για την αξιοποίηση των παραγόμενων συμπυκνωμάτων πυριτών Ολυμπιάδας και χαλκού-χρυσού Σκουριών στο νέο εργοστάσιο μεταλλουργίας, που εγκαθίσταται εντός της βιομηχανικής ζώνης Στρατωνικής-Στρατωνίου, τίθεται η εφαρμογή της πυρομεταλλουργικής μεθόδου ακαριαίας τήξης (flash smelting), αποκλεισμένης της χρήσης κυανίου ή ενώσεων του κατά τη λειτουργία της μεταλλουργίας. Με την προσβαλλόμενη απόφαση τίθενται γενικοί όροι για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων που αναμένεται να προκληθούν τόσο στο φυσικό (αέρας, επιφανειακά, υπόγεια και θαλάσσια ύδατα, έδαφος, χλωρίδα/πανίδα), όσο και στο ανθρωπογενές περιβάλλον (οικισμοί, αρχαιολογικοί χώροι) και ειδικοί όροι για κάθε υποέργο με ιδιαίτερη έμφαση στη διαχείριση των αποβλήτων. Επίσης υπάρχει πρόβλεψη για τη σταδιακή αποκατάσταση των περιοχών κατά τη διάρκεια λειτουργίας της

εκμετάλλευσης και τίθενται γενικοί και ειδικοί, ανά υποέργο, όροι προς διασφάλιση της επιτυχούς περιβαλλοντικής αποκαταστάσεως, μεταξύ των οποίων και η ύπαρξη πυκνότητας φυτοκάλυψης 80% για 3 συνεχόμενα έτη (βλ. όρους δ3.1 επ. και κυρίως δ3.11), με προτεραιότητα στην αποκατάσταση των ιστορικών αποθέσεων και λιμνών τελμάτων (βλ. όρο δ1.41). Κατά την αποκατάσταση των περιοχών λαμβάνεται υπ' όψιν το συνολικό σχέδιο ρύθμισης των μετα-μεταλλευτικών χρήσεων γης των περιοχών επέμβασης, το οποίο εκπονείται από την προβλεπόμενη στον όρο δ1.39 Επιστημονική Επιτροπή Ελέγχου Τήρησης των Περιβαλλοντικών Όρων και εξετάζει τη δυνατότητα ένταξης εγκαταστάσεων και περιοχών σε πρόγραμμα αξιοποίησής τους από την τοπική κοινωνία, με ειδική δε μελέτη του φορέα εκμετάλλευσης καθορίζονται τα τεχνικοοικονομικά στοιχεία για την επανένταξη των περιοχών επέμβασης στις προβλεπόμενες από το ρυθμιστικό σχέδιο χρήσεις (βλ. όρους δ3.4 και δ3.6). Περαιτέρω, οργανώνεται ειδικό πρόγραμμα παρακολούθησης του έργου και της ποιότητας του περιβάλλοντος με αναλυτική καταγραφή των μεταβλητών που θα καταγράφονται για κάθε υποέργο και για κάθε περιβαλλοντικό μέσο (ατμόσφαιρα, επιφανειακά, υπόγεια και θαλάσσια ύδατα, έδαφος, ακουστικό περιβάλλον, δονήσεις, ακτινοβολίες, χλωρίδα και πανίδα) και καθορισμό της συχνότητας των μετρήσεων, τα σχετικά δε στοιχεία, πέραν της υποβολής τους στις αρμόδιες υπηρεσίες, δημοσιοποιούνται άμεσα στο διαδίκτυο, ώστε να είναι προσιτά στο ευρύ κοινό, ενώ ετησίως ο οικείος Δήμος ενημερώνεται για την πορεία του έργου με ειδική έκθεση περιβαλλοντικής παρακολούθησης (βλ. όρους δ4.6 και δ4.11.ii-iii). Ιδιαίτερη έμφαση δίδεται στο μηχανισμό ελέγχου της τήρησης των περιβαλλοντικών όρων, προς τούτο δε προβλέπεται η σύσταση, με κοινή υπουργική απόφαση, Επιστημονικής Επιτροπής Ελέγχου Τήρησης των Περιβαλλοντικών Όρων με συμμετοχή και εκπροσώπου του δήμου όπου υπάγεται το έργο, η οποία θα ελέγχει, μέσω των ετήσιων εκθέσεων που θα εκπονεί ο φορέας του έργου και των τεχνικών μελετών και των αποτελεσμάτων των αναλύσεων που κατατίθενται στις αρμόδιες υπηρεσίες, τον τρόπο υλοποίησης της προσβαλλόμενης απόφασης, αλλά και εσωτερικής Επιστημονικής Ομάδας Ελέγχου Τήρησης των Περιβαλλοντικών Όρων που υποχρεούται να συστήσει προς το σκοπό αυτό ο φορέας του έργου (βλ. περιβαλλοντικούς όρους δ1.39 και δ1.40). Εξ άλλου, σε συμφωνία με την αρχή της περιβαλλοντικής ευθύνης, η προσβαλλόμενη απόφαση επιβάλλει την κατάθεση εγγυητικής επιστολής ύψους 50.000.000 ευρώ, την υποχρεωτική ασφαλιστική κάλυψη στο πλαίσιο του π.δ. 148/2009, καθώς και πρόσθετη ασφαλιστική κάλυψη τουλάχιστον 1.500.000 ευρώ ετησίως για την εγκατάσταση απόθεσης αποβλήτων στον Κοκκινόλακκα, ενώ προβλέπει την υποχρέωση τροποποίησης των περιβαλλοντικών όρων ή προσθήκης νέων σε περίπτωση που δημιουργηθούν σοβαρά προβλήματα υποβάθμισης του περιβάλλοντος. Ειδικοί περιβαλλοντικοί όροι έχουν τεθεί προς διασφάλιση της κοινωνικής

διάστασης του έργου και της διοχέτευσης των κοινωνικοοικονομικών ωφελειών, κατά βάση, προς την τοπική κοινωνία (βλ. δ1.32, δ1.37, δ1.38, δ3.4).

7. Επειδή, με τις διατάξεις του άρθρου 24 του Συντάγματος, του ν. 1650/1986, όπως ισχύει μετά την εναρμόνισή του προς τις οδηγίες 84/360, 85/337/ΕΟΚ και 97/11, 96/61/ΕΕ, και των κατ' εξουσιοδότηση αυτού εκδιδόμενων κανονιστικών αποφάσεων, το φυσικό περιβάλλον έχει αναχθεί σε αυτοτελώς προστατευόμενο αγαθό προκειμένου να εξασφαλισθεί η οικολογική ισορροπία και η διαφύλαξη των φυσικών πόρων προς χάρη και των επόμενων γενεών. Εν όψει της υποχρέωσής του αυτής ο συντακτικός νομοθέτης οφείλει να προβαίνει σε θετικές ενέργειες για τη διαφύλαξη του προστατευόμενου αγαθού, σταθμίζοντας ωστόσο κατά τις επιταγές των άρθρων 106 και 22 παρ. 1 του Συντάγματος και άλλους παράγοντες αναγόμενους στο γενικότερο εθνικό και δημόσιο συμφέρον, όπως είναι εκείνοι που σχετίζονται με τους σκοπούς της οικονομικής ανάπτυξης, της αξιοποίησης του εθνικού πλούτου, της ενισχύσεως της περιφερειακής ανάπτυξης και της εξασφάλισης εργασίας στους πολίτες, σε συμμόρφωση προς την αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης, η οποία επιβάλλει, σύμφωνα με τις αρχές της προλήψεως και προφυλάξεως στον τομέα της προστασίας του περιβάλλοντος να λαμβάνεται προεχόντως υπόψη η τυχόν ύπαρξη ιδιαίτερου κινδύνου για το φυσικό περιβάλλον από την κατασκευή και λειτουργία συγκεκριμένου έργου ή την ανάπτυξη συγκεκριμένης δραστηριότητας. Προκειμένου δε η στάθμιση αυτή να γίνεται κατά τρόπο ανταποκρινόμενο στην ανάγκη προστασίας των εκατέρωθεν διακυβευόμενων εννόμων αγαθών θα πρέπει να εκτίθενται και να συνεκτιμώνται κατά τρόπο επαρκή αφ' ενός μεν ο τρόπος και η μέθοδος κατασκευής και λειτουργίας του συγκεκριμένου έργου και αφ' ετέρου ο ειδικότερος χαρακτήρας του δημοσίου συμφέροντος, το οποίο προσδοκάται ότι θα εξυπηρετηθεί, δεδομένου ότι η κατά τα ανωτέρω επιβαλλόμενη στάθμιση συναρτάται σε κάθε περίπτωση με το είδος και την έκταση της επαπειλούμενης βλάβης και την φύση της εξυπηρετούμενης με την εκτέλεση του έργου ανάγκης. Περαιτέρω, κατά την άσκηση του ακυρωτικού ελέγχου, στον οποίο περιλαμβάνεται και η πλάνη περί τα πράγματα, σε περίπτωση προσβολής με αίτηση ακυρώσεως διοικητικών πράξεων που εκδίδονται κατά τη διαδικασία της περιβαλλοντικής αδειοδότησης, ο δικαστής εξετάζει, μεταξύ άλλων, αν η μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων, που αποτελεί το βασικό μέσο εφαρμογής της αρχής της προλήψεως και προφυλάξεως, ανταποκρίνεται προς τις απαιτήσεις του νόμου και αν το περιεχόμενό της είναι επαρκές, ώστε να παρέχεται στα αρμόδια διοικητικά όργανα η δυνατότητα να διακριβώνουν και να αξιολογούν τους κινδύνους και τις συνέπειες του έργου ή της δραστηριότητος και να εκτιμούν αν η πραγματοποίησή του είναι σύμφωνη με τις διατάξεις της οικείας νομοθεσίας και τις συνταγματικές επιταγές, καθώς και αν το προσδοκώμενο από αυτό

όφελος τελεί σε σχέση αναλογίας με την τυχόν επαπειλούμενη βλάβη του φυσικού περιβάλλοντος. Η ευθεία, όμως, αξιολόγηση εκ μέρους του δικαστή των συνεπειών ορισμένου έργου ή δραστηριότητας και η κρίση αν η πραγματοποίησή του αντίκειται στην αρχή της βιώσιμης αναπτύξεως εξέρχονται των ορίων του ακυρωτικού ελέγχου, διότι προϋποθέτουν διαπίστωση πραγματικών καταστάσεων, διερεύνηση τεχνικών θεμάτων, ουσιαστικές εκτιμήσεις και στάθμιση στηριζόμενη στις εκτιμήσεις αυτές. Κατ' ακολουθίαν, παράβαση της αρχής της βιώσιμης αναπτύξεως μπορεί να ελεγχθεί ευθέως από τον ακυρωτικό δικαστή μόνον αν από τα στοιχεία της δικογραφίας και με βάση τα διδάγματα της κοινής πείρας προκύπτει ότι η προκαλούμενη από το έργο ή τη δραστηριότητα βλάβη για το περιβάλλον είναι μη επανορθώσιμη ή είναι προφανώς δυσανάλογη με το προσδοκώμενο όφελος και έχει τέτοια έκταση και συνέπειες ώστε προδήλως να αντιστρατεύεται την ανωτέρω συνταγματική αρχή (πρβλ. Ολομ. ΣτΕ 462-3/2010, Ολομ. 613/2002, Ολομ. 3478/2000, 1990/2007 7μ., 4491/2009 7μ., 293/2009).

8. Επειδή, ως προς την εκμετάλλευση του ορυκτού πλούτου της χώρας, το Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (υπ' αριθμ. 6877/4872/2008 απόφαση της Ολομελείας της Βουλής, Α' 128) θέτει ως κατευθύνσεις τη διατήρηση της εξορυκτικής δραστηριότητας στις υφιστάμενες περιοχές και την επέκτασή της σε περιοχές που εντοπίζονται νέα κοιτάσματα, κατά το δυνατόν μέσω καθετοποιημένης παραγωγής στους χώρους εξόρυξης, υπό τον όρο προστασίας του περιβάλλοντος και συνύπαρξης με τις λοιπές χρήσεις, ιδιαίτερη δε μνεία γίνεται στους ορυκτούς πόρους που καλύπτουν είτε εγχώριες ανάγκες ή απευθύνονται σε διεθνείς αγορές, μεταξύ άλλων και αυτών της Χαλκιδικής (μικτά θειούχα, χρυσός). Προς εξειδίκευση των κατευθύνσεων αυτών, το Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού για τη Βιομηχανία (υπ' αριθμ. 11508/2009 απόφαση της Επιτροπής Συντονισμού της Κυβερνητικής Πολιτικής στον Τομέα του Χωροταξικού Σχεδιασμού και της Αειφόρου Ανάπτυξης, ΑΑΠ 151) προωθεί με τις προτάσεις του την καθετοποίηση της παραγωγής στις περιοχές εξόρυξης και προβλέπει τη δυνατότητα χωροθέτησης εγκαταστάσεων πρωτογενούς επεξεργασίας ορυκτών πρώτων υλών και μονάδων μεταποίησης, συμπεριλαμβανομένων και των χώρων επεξεργασίας λυμάτων και απορριμμάτων, ακόμη και εντός περιοχών που εμπίπτουν στο δίκτυο Natura (εκτός των οικοτόπων προτεραιότητας) υπό τους όρους που επιβάλλονται από τα νομικά καθεστώτα προστασίας τους, καθώς και εντός δασών και δασικών εκτάσεων, στο πλαίσιο των διατάξεων της δασικής νομοθεσίας, κατόπιν εξετάσεως εναλλακτικών λύσεων, ενώ θέτει ειδικούς κανόνες για την προστασία των περιβαλλοντικών μέσων και τη χρήση βέλτιστων διαθέσιμων τεχνικών (άρθρα 5 και 9). Ειδικώς ως προς την εξορυκτική δραστηριότητα στο Ν. Χαλκιδικής διαλαμβάνεται στο Παράρτημα Ι ότι πρέπει να διασφαλισθούν οι όροι για την ομαλή λειτουργία

της εκμετάλλευσης ορυκτών πόρων, συμπεριλαμβανομένης της επέκτασής τους και της συνδεδεμένης βιομηχανικής δραστηριότητας με την εξασφάλιση διεξόδου στο βασικό οδικό δίκτυο και στο θαλάσσιο μέτωπο, καθώς και της καθετοποίησης της παραγωγής, κατόπιν λεπτομερούς σχεδιασμού σε επίπεδο νομού, ώστε να ρυθμιστούν οι σχέσεις μεταξύ των χρήσεων και κυρίως του τουρισμού. Εξ άλλου, και το Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού για τον Τουρισμό (υπ' αριθμ. 24208/2009 απόφαση της Επιτροπής Συντονισμού της Κυβερνητικής Πολιτικής στον Τομέα του Χωροταξικού Σχεδιασμού και της Αειφόρου Ανάπτυξης, Β' 1138) αναγνωρίζει την ανάγκη άσκησης των δραστηριοτήτων αυτών, επέκτασής τους, εξασφάλισης των αναγκαίων θαλάσσιων διεξόδων για τη διακίνηση των προϊόντων, θέτει δε ως όρους τη συνεκτίμηση όλων των κοινωνικοοικονομικών και περιβαλλοντικών παραμέτρων. Αναλυτικές αναφορές και συγκεκριμένες κατευθύνσεις για την επίμαχη εκμετάλλευση περιέχει και το Περιφερειακό Πλαίσιο Κεντρικής Μακεδονίας (υπ' αριθμ. 674/2004 απόφαση του Υπουργού ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε., Β' 218), οι οποίες συνίστανται στην ορθολογική αξιοποίηση του πόρου, τα αποθέματα του οποίου υπολογίζονται σε εκατομμύρια τόνους, την αποκατάσταση του περιβάλλοντος και τη λήψη μέτρων για την αποφυγή ρύπανσης του υδροφόρου και ορθολογικής διαχείρισης των υδάτων εν όψει του ελλειμματικού υδατικού ισοζυγίου, καθώς και την υιοθέτηση των αναγκαίων μέτρων για τη διαχείριση των αποβλήτων, ειδική δε αναφορά γίνεται στην εκμετάλλευση των επίμαχων μεταλλείων. Περαιτέρω, η αξιοποίηση του ορυκτού πλούτου και η διατήρηση της ανταγωνιστικότητας της εξορυκτικής βιομηχανίας, μέσω βελτιωμένων περιβαλλοντικών επιδόσεων και συστημάτων για την πρόληψη των ατυχημάτων, καθώς και η διαμόρφωση κατάλληλων εθνικών στρατηγικών αποτέλεσαν αντικείμενο σχετικών ανακοινώσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, στις οποίες αναγνωρίζεται η συμβολή της δραστηριότητας αυτής στην απασχόληση και την περιφερειακή ανάπτυξη, η δυνατότητα συγκερασμού της βιώσιμης ανάπτυξης του κλάδου και υψηλής περιβαλλοντικής προστασίας χάριν της τεχνολογικής ανάπτυξης που έχει καταστήσει δυνατή την ασφαλέστερη επεξεργασία και διάθεση των επικίνδυνων αποβλήτων (βλ. ΕΕ (COM 2000) 265 για την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης στην μη ενεργειακή εξορυκτική βιομηχανία και COM (2008), 699 πρωτοβουλία για τις πρώτες ύλες-κάλυψη των ουσιαστών αναγκών για ανάπτυξη και απασχόληση). Σε συμφωνία με τις κατευθύνσεις αυτές και με την επιταγή για ορθολογική και βιώσιμη αξιοποίηση του ορυκτού πλούτου της χώρας, κατά τα άρθρα 24 και 106 του Συντάγματος, οι οποίες ενσωματώνονται στις προπαρατεθείσες χωροταξικές κατευθύνσεις, το Ελληνικό Δημόσιο, με την κυρωθείσα με το άρθρο 52 του ν. 3220/2004 σύμβαση, επιδίωξε όχι μόνο τη συνέχιση της ήδη υφιστάμενης μεταλλευτικής δραστηριότητας, αλλά και την αξιοποίηση όλων των διερευνημένων και οικονομικά αξιοποιήσιμων κοιτασμάτων των μεταλλείων Κασσάνδρας μέσω καθετοποιημένης παραγωγής και με τα εχέγγυα

προστασίας του περιβάλλοντος που διασφαλίζει η τήρηση της διαδικασίας περιβαλλοντικής αδειοδότησεως του ν. 1650/1986, η δε παρεμβαίνουσα στο πλαίσιο των συμβατικών δεσμεύσεων εκπόνησε μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων, στην οποία εξέτασε, μεταξύ άλλων, εναλλακτικών λύσεων, και τη μηδενική λύση, ήτοι τη μη εκμετάλλευση των διερευνημένων κοιτασμάτων και τη διακοπή κάθε δραστηριότητας στα μεταλλεία Κασσάνδρας. Σύμφωνα με τη μελέτη (Κεφάλαιο 4, σελ. 4.1-7 επ.), η λύση αυτή ενέχει ιδιαίτερα δυσμενείς επιπτώσεις τόσο για το φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον λόγω της μη αποκατάστασης των θιγείσων από προηγούμενες εκμεταλλεύσεις περιοχών όσο και για το κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον λόγω απώλειας θέσεων εργασίας. Αντίθετα, εκτιμάται ότι η υλοποίηση του επενδυτικού σχεδίου θα έχει ιδιαίτερα θετικές επιπτώσεις, στηρίζεται δε σε σχεδιασμό που διασφαλίζει την ορθολογική αξιοποίηση του ορυκτού πλούτου της περιοχής χωρίς να διακυβεύεται το φυσικό και πολιτιστικό κεφάλαιο, το οποίο θα προστατευθεί και θα ανακάμψει με την αποκατάσταση των θιγόντων από προγενέστερες εκμεταλλεύσεις χώρων. Εξ άλλου, κατά την κρίση της αδειοδοτούσας αρχής και σύμφωνα με τα δεδομένα της Μ.Π.Ε., ο σχεδιασμός της αξιοποίησης των τριών κοιτασμάτων Ολυμπιάδας, Σκουριών και Μαύρων Πετρών έγινε κατά τρόπο ενιαίο και αδιαίρετο ως προς όλες τις εκφάνσεις ανάπτυξης και λειτουργίας της εκμετάλλευσης και κυρίως ως προς τη συνδυαστική μεταλλουργική καθετοποίηση της αξιοποίησης του συνολικού μεταλλευτικού δυναμικού και των τριών κοιτασμάτων, κατά τρόπο ώστε να μην χωρεί εξέταση εναλλακτικών λύσεων ως προς το εύρος της εκμετάλλευσης, αφού η μη έγκριση εκμετάλλευσης ενός από τα κοιτάσματα αυτά οδηγεί στη ματαίωση όλου του σχεδίου. Περαιτέρω, η αποκατάσταση μόνο του χώρου απόθεσης Ολυμπιάδας και η αξιοποίηση των εκεί αποθεθέντων μεταλλευμάτων, ναί μεν συνιστά κερδοφόρα δραστηριότητα που θα μπορούσε να επιδιωχθεί αυτοτελώς, όπως ισχυρίζονται οι αιτούντες, ωστόσο τούτο θα σήμαινε την μη αξιοποίηση του χρυσοφόρου κοιτάσματος της Ολυμπιάδας σε αντίθεση προς τις κατευθύνσεις της ευρωπαϊκής και εθνικής αναπτυξιακής και χωροταξικής πολιτικής και μάλιστα παρά το γεγονός ότι η αξιοποίηση αυτή είναι δυνατόν να υλοποιηθεί κατά τρόπο ορθολογικό και βιώσιμο βάσει υπόγειας εκμετάλλευσης και μεταφοράς των υλικών ώστε να προστατεύονται τόσο οι αρχαιολογικοί χώροι της περιοχής όσο και η παρακείμενη ΕΖΔ του δικτύου Natura και το φυσικό περιβάλλον εν γένει, σύμφωνα με την αιτιολογημένη κρίση της Διοίκησης, συνεκτιμωμένου και του γεγονότος ότι ο σχεδιασμός ενσωματώνει και την περιβαλλοντική αποκατάσταση και διαχείριση όλων των ιστορικά διαταραγμένων χώρων της περιοχής που δεν περιέχουν εμπορικά αξιοποιήσιμες αποθέσεις, η αποκατάσταση των οποίων, κατά τη μηδενική λύση, θα επιβάρυνε κατά κύριο λόγο το Ελληνικό Δημόσιο, με εξαίρεση τους χώρους που έχει ήδη χρησιμοποιήσει η παρεμβαίνουσα για τη δραστηριότητά της στις μεταλλευτικές εγκαταστάσεις Στρατωνίου. Ως εκ

τούτου, η πλήρης αξιοποίηση των ήδη διαπιστωμένων και αξιόλογων κοιτασμάτων, όπως αυτά περιγράφονται στο επενδυτικό σχέδιο και στην υποβληθείσα Μ.Π.Ε., μέσω μεταλλουργικής επεξεργασίας, σύμφωνα με τις συμβατικές δεσμεύσεις της παρεμβαίνουσας, και η μη εξέταση, πέραν της μηδενικής, άλλων εναλλακτικών λύσεων ως προς το εύρος της εκμετάλλευσης, δεν καθιστά πλημμελώς αιτιολογημένη την προσβαλλόμενη απόφαση, αφού εναρμονίζεται με τις προπαρατεθείσες κατευθύνσεις της ευρωπαϊκής πολιτικής και του εθνικού χωροταξικού σχεδιασμού για την αξιοποίηση του ορυκτού πλούτου και έχει σχεδιασθεί ώστε να επιτυγχάνεται αποτελεσματική προστασία του περιβάλλοντος μέσω της χρήσης βέλτιστων διαθέσιμων τεχνικών και ορθών πρακτικών και των εγκριθέντων περιβαλλοντικών όρων, τα δε περί του αντιθέτου προβαλλόμενα είναι απορριπτέα ως αβάσιμα.

9. Επειδή, εξ άλλου, η επιλογή της μεθόδου μεταλλουργίας αποτέλεσε προϊόν ενδελεχούς εξετάσεως και συγκριτικής αξιολογήσεως των διαθέσιμων τεχνικών με κριτήριο την βέλτιστη περιβαλλοντικά και τεchnικοοικονομικά κατεργασία των συγκεκριμένων μεταλλευμάτων και διαχείριση των παραγόμενων αποβλήτων, αφού ελήφθησαν υπ' όψιν και τα κριθέντα με την 613/2002 απόφαση της Ολομελείας. Σύμφωνα με τη Μ.Π.Ε. (Κεφ. 4.4.1 και 5.5.2), για την πρόκριση της τελικώς επιλεγείσης μεθόδου της ακαριαίας τήξης (Flash Smelting) ελήφθησαν, μεταξύ άλλων, υπ' όψιν ότι η μέθοδος αυτή αναπτύχθηκε από τη φινλανδική εταιρεία Outotec με εκτεταμένη βιομηχανική εφαρμογή 70 και πλέον χρόνων, χρησιμοποιείται ήδη στο 50% της παγκόσμιας παραγωγής χαλκού (μεταξύ των οποίων στην Φινλανδία, Σουηδία, Γερμανία, Ισπανία, Πολωνία και Βουλγαρία) και το 30% της παγκόσμιας παραγωγής νικελίου, όπου παράγονται με υψηλά ποσοστά καθαρότητας ως παραπροϊόντα, χρυσός και άργυρος, δεν απαιτεί τη χρήση κυανίου ή ενώσεων του και θεωρείται από τεχνολογικής απόψεως η «state of the art» μέθοδος και από περιβαλλοντικής απόψεως η καθαρότερη πυρομεταλλουργική μέθοδος, καθ' όσον εμφανίζει αξιόπιστη και λειτουργική παραγωγική διαδικασία, δυνατότητα κατεργασίας διαφορετικών τύπων πρώτων υλών και εύκολης μεταβολής ρυθμών τροφοδοσίας, υψηλές ανακτήσεις των περιεχομένων μεταλλικών αξιών, συμπαγή σχεδιασμό των μονάδων με μικρότερες εκπομπές ρύπων, ελαχιστοποίηση των αποβλήτων, εκ των οποίων το σημαντικότερο τμήμα είναι πλήρως αδρανές με τη μορφή σκωρίας, αξιοποίηση του παραγόμενου θείου με την παραγωγή εμπορεύσιμου θειικού οξέος, χαμηλή ενεργειακή κατανάλωση και ασφαλές και υγιεινό περιβάλλον εργασίας. Για τη βέλτιστη περιβαλλοντική διαχείριση του αρσενικού που παράγεται ως απόβλητο από τη μεταλλουργική επεξεργασία των χρυσοφόρων πυριτών επελέγη η βέλτιστη διαθέσιμη τεχνική της μετατροπής του αρσενικού σε κρυσταλλικό σκοροδίτη, με την οποία επιτυγχάνεται μείωση της προς απόθεση ποσότητας και ασφάλεια της απόθεσης λόγω της μικρής διαλυτότητας του ορυκτού και της μακροχρόνιας

σταθερότητας της ορυκτολογικής δομής του, για τη βελτιστοποίηση δε της τεχνικής αυτής έχει εκτελεστεί εκτεταμένο πρόγραμμα εργαστηριακών δοκιμών στο Εργαστήριο Μεταλλουργίας του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου, καθώς και στα ερευνητικά εργαστήρια της Outotec. Σύμφωνα με τα στοιχεία της μελέτης, η επιλογή της συγκεκριμένης μεθόδου καθίσταται δυνατή λόγω της δυνατότητας αξιοποίησης του κοιτάσματος Σκουριών που περιέχει θειούχο χαλκό, ορυκτό απαραίτητο για τη λειτουργία της μεθόδου, η δε εφαρμοσιμότητά της στα συγκεκριμένα συμπυκνώματα των μεταλλείων Κασσάνδρας και ειδικότερα στους δυσκατέργαστους αρσενοπυρίτες της Ολυμπιάδας έχει ήδη δοκιμασθεί επιτυχώς σε ημιβιομηχανική κλίμακα βάσει δοκιμών που διενεργήθηκαν στα εργαστήρια της φινλανδικής εταιρείας Outotec, η οποία έχει αναπτύξει τη μέθοδο (βλ. σελ. 4.4-3, 5.5-11). Εξ άλλου, οι ενστάσεις που διατυπώθηκαν με την με αρ. πρωτ. 22343/3949/2.12.2010 θετική γνωμοδότηση της Διεύθυνσης Μεταλλευτικών και Βιομηχανικών Ορυκτών του Υ.Π.Ε.Κ.Α. και σε εκθέσεις του Τμήματος Κεντρικής Μακεδονίας του Τ.Ε.Ε., του Ι.Γ.Μ.Ε. και Επιτροπής Καθηγητών του Α.Π.Θ. που υποβλήθηκαν κατά το στάδιο της διαβούλευσης σχετικά με την καταλληλότητα της μεθόδου για την παραγωγή χρυσού και την εφαρμοσιμότητά της στα συγκεκριμένα συμπυκνώματα, απαντήθηκαν διεξοδικά με συμπληρωματικά υπομνήματα του φορέα του έργου στο στάδιο αυτό, στα οποία επεσήμανε ότι με τη μέθοδο αυτή παράγεται ως κύριο προϊόν χαλκός και ως παραπροϊόντα χρυσός και άργυρος, δίδεται δε το παράδειγμα της μεταλλουργίας χαλκού Augubis στο Αμβούργο, η οποία είναι από τις μεγαλύτερες παραγωγούς χρυσού και αργύρου στην Ευρώπη και χρησιμοποιεί την ίδια μέθοδο, η εφαρμοσιμότητά της έχει αποδειχθεί σε ημιβιομηχανική κλίμακα με τα συγκεκριμένα συμπυκνώματα βάσει των δοκιμών που διενεργήθηκαν, ενώ, πέραν των αναλυτικών στοιχείων που περιέχονται στο Κεφάλαιο 5.5.2 της Μ.Π.Ε., έχει εκπονηθεί και ειδική τεχνικοοικονομική μελέτη για όλα τα στάδια της μεταλλουργικής επεξεργασίας. Κατόπιν αξιολογήσεως όλων των ανωτέρω στοιχείων, η Διοίκηση, με την ήδη προσβαλλόμενη απόφασή της, ενέκρινε την εφαρμογή της πυρομεταλλουργικής μεθόδου της ακαριαίας τήξης, καθ' όσον, κατά την κρίση της, η μέθοδος αυτή εξασφαλίζει βέλτιστη προσαρμογή στις διακυμάνσεις της περιεκτικότητας των κοιτασμάτων, άριστη αξιοποίηση των μεταλλευμάτων της περιοχής, καθώς και υψηλή ανάκτηση μετάλλων, ενώ οδηγεί σε σταθεροποίηση του αρσενικού που περιέχεται στο συμπύκνωμα Ολυμπιάδας στην σταθερή και περιβαλλοντικά αποδεκτή μορφή του σκοροδίτη, καθώς και σε ανάκτηση του θείου που περιέχεται και στα δύο συμπυκνώματα υπό μορφή θειϊκού οξέος (βλ. όρους α1 και δ2.329), αποκλεισμένης της χρήσης κυανίου ή ενώσεων του κατά τη λειτουργία της μεταλλουργίας (βλ. όρους δ1.2 και δ2.324). Η κρίση αυτή της Διοίκησης ως προς το χαρακτηρισμό της επιλεγείσας μεθόδου ως βέλτιστης διαθέσιμης και ως προς την εφαρμοσιμότητά της στα συγκεκριμένα συμπυκνώματα

αιτιολογείται νομίμως με βάση τα δεδομένα της Μ.Π.Ε., τη θετική γνωμοδότηση της Διεύθυνσης Μεταλλευτικών και Βιομηχανικών Ορυκτών και τις διευκρινίσεις που παρέσχε η παρεμβαίνουσα στις ενστάσεις που διατυπώθηκαν, ενώ επιβεβαιώνεται και με το με αρ. πρωτ. 11977/873/31.5.2012 έγγραφο απόψεων της Διεύθυνσης Μεταλλευτικών και Βιομηχανικών Ορυκτών προς το Δικαστήριο. Δεν κλονίζεται δε η αιτιολογία αυτή, όπως αβασίμως ισχυρίζονται οι αιτούντες, από το γεγονός ότι με την απόφαση περί εγκρίσεως της τεχνικής μελέτης του οικείου υποέργου, η αρμόδια Διεύθυνση έθεσε ως όρο την προηγούμενη εκτέλεση προγράμματος δοκιμών σε ημιβιομηχανική μονάδα στη θέση του έργου και την εκπόνηση μελέτης εφαρμογής και ειδικών μελετών που να καλύπτουν όλες τις διεργασίες της μεταλλουργικής διαδικασίας, καθ' όσον, όπως διευκρινίζεται και στο ανωτέρω έγγραφο απόψεων της εν λόγω Διεύθυνσης, οι όροι αυτοί τέθηκαν ώστε να επιτευχθεί η πλήρης προσαρμογή της μεθόδου στις συγκεκριμένες συνθήκες και την τροφοδοσία και να αντιμετωπισθούν όλες οι τεχνικές λεπτομέρειες των σταδίων της μεταλλουργικής επεξεργασίας πριν την κατασκευή των εγκαταστάσεων. Συνεπώς, τα περί του αντιθέτου προβαλλόμενα περί παραβιάσεως της αρχής της προφύλαξης, διότι εγκρίνεται μέθοδος αμφίβολης εφαρμοσιμότητας χωρίς να έχουν εξετασθεί οι επιπτώσεις της στο περιβάλλον, θα πρέπει να απορριφθούν ως αβάσιμα, κατά το μέρος δε που αμφισβητούν ευθέως την τεχνική κρίση της Διοίκησης ως προς την καταλληλότητα της προκριθείσης μεθόδου, είναι απορριπτέα ως απαράδεκτα. Απορριπτέοι δε για τους ίδιους λόγους τυγχάνουν και οι ειδικότεροι ισχυρισμοί που προβάλλονται και πλήττουν την επιστημονική κρίση περί επιλογής της μεθόδου αυτής με την επίκληση τεχνικής εκθέσεως συνταχθείσας από τον καθηγητή Α.Π.Θ., Γ. Τ, καθ' όσον το περιεχόμενο της εκθέσεως αυτής επαναλαμβάνει, κατά βάση, τις παρατηρήσεις που διατυπώθηκαν στην έκθεση που υπέβαλε το Τ.Ε.Ε. κατά το στάδιο της διαβούλευσης, στη σύνταξη της οποίας έλαβε μέρος και ο εν λόγω καθηγητής, και απαντήθηκαν διεξοδικώς με τα προμνημονευθέντα υπομνήματα της παρεμβαίνουσας κατά το στάδιο αυτό. Τέλος, αβασίμως προβάλλεται ότι η προσβαλλόμενη είναι πλημμελής, διότι δεν προβλέπει εναλλακτική μέθοδο σε περίπτωση που η προκρινόμενη αποδειχθεί τεχνικώς ή οικονομικώς ανεφάρμοστη, σύμφωνα και με τη σχετική παρατήρηση της Διεύθυνσης Μεταλλευτικών και Βιομηχανικών Ορυκτών. Και τούτο διότι, όπως προκύπτει από το σύνολο της Μ.Π.Ε., η μέθοδος μεταλλουργίας είναι βασική επιλογή του επενδυτικού σχεδίου και επηρεάζει το συνολικό σχεδιασμό τόσο ως προς την αναγκαιότητα εκμετάλλευσης του κοιτάσματος Σκουριών, το οποίο και μόνο περιέχει θειούχο χαλκό απαραίτητο για τη λειτουργία της μεθόδου, όσο και ως προς τις προβλέψεις της για την ποσότητα και ποιότητα των παραγόμενων αποβλήτων, τον περιβαλλοντικό χαρακτηρισμό και τη διαχείρισή τους, τα τεχνικοοικονομικά δεδομένα, ισοζύγια τροφοδοσίας και λοιπά στοιχεία που παρατίθενται στη μελέτη. Ως εκ

τούτου, η τυχόν εφαρμογή άλλης μεθόδου ή η ουσιώδης, ως προς τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις, τροποποίησή της, σε οποιοδήποτε στάδιο και αν ανακύψει η ανάγκη αυτή, θα πρέπει να στηρίζεται σε νέα έγκριση περιβαλλοντικών όρων, μετά την εκ νέου τήρηση της διαδικασίας περιβαλλοντικής αδειοδότησεως λόγω ουσιώδους τροποποίησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων του έργου.

10. Επειδή, από την ερμηνεία των διατάξεων του άρθρου 57 του ν. 998/1979 (Α' 289) που διέπουν την άσκηση μεταλλευτικών δραστηριοτήτων εντός δασών και δασικών εκτάσεων, υπό το φως του άρθρου 24 παρ. 1 του Συντάγματος, συνάγεται ότι είναι ανεκτή η μεταβολή της μορφής εκτάσεως με δασική βλάστηση για την άσκηση των δραστηριοτήτων αυτών, προκειμένου να ικανοποιηθούν ανάγκες, οι οποίες δεν θα μπορούσαν να ικανοποιηθούν διαφορετικά, εφ' όσον, όμως, κριθεί ότι η συγκεκριμένη ανάγκη υπερτερεί της διαφυλάξεως εκτάσεως με δασική βλάστηση και ότι δεν υφίσταται τρόπος ικανοποίησής της με άλλο τρόπο. Κριτήριο της ανάγκης είναι ότι η ικανοποίησή της έχει για την εθνική οικονομία ζωτική σημασία, εκτιμώμενη, μεταξύ άλλων, εν όψει της σπανιότητας και του βαθμού επάρκειας των ορυκτών και των υφισταμένων δυνατοτήτων καλύψεως της σχετικής ζήτησης. Στα πλαίσια αυτά η μεταλλευτική δραστηριότητα αποτελεί επιτρεπτή, υπό όρους, δραστηριότητα εκμετάλλευσης πλουτοπαραγωγικών πόρων, η οποία, κατά το αντίστοιχο νομοθετικό πλαίσιο, έχει συγκεκριμένη χρονική διάρκεια και συνδέεται με υποχρέωση ανάπλασης του μεταλλευτικού χώρου μετά τη λήξη της δραστηριότητας αυτής και πάντως δεν συνεπάγεται μεταβολή του νομικού χαρακτήρα των εκτάσεων, αλλά μόνο προσωρινή δυνατότητα επεμβάσεως σε αυτές (πρβλ. ΣτΕ 293/2009, 1990/2007 7μ., 3297/2007, 2763/2006, 2268/2004 κ.ά.).
11. Επειδή, στην προκειμένη περίπτωση, όπως προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλου, η εκμετάλλευση των εντοπισθέντων κοιτασμάτων και η χωροθέτηση των υποστηρικτικών δραστηριοτήτων στις θέσεις Σκουριές και Μαντέμ Λάκκο λαμβάνουν χώρα σε δάση και δασικές εκτάσεις. Η επιλογή των θέσεων των αναγκαίων συνοδών μονάδων και δομών έγινε, κατόπιν εξετάσεως εναλλακτικών λύσεων, με βάση περιβαλλοντικά κριτήρια, κατά τρόπο ώστε να προκρίνονται οι λύσεις που έχουν τις μικρότερες δυνατές επιπτώσεις τόσο στη βλάστηση και τα οικοσυστήματα, όσο και στα περιβαλλοντικά μέσα της περιοχής. Ειδικότερα, όσον αφορά στο υποέργο Σκουριών, η μέθοδος της κατά βάση υπόγειας εκμετάλλευσης με ενοποιημένο επιφανειακό όρυγμα επελέγη, διότι απαιτεί τη μικρότερη δυνατή έκταση κατάληψης και έχει τις λιγότερες επιπτώσεις στη χλωρίδα, την πανίδα και τα ύδατα, το εργοστάσιο επεξεργασίας του μεταλλεύματος χωροθετείται σε κεντροβαρική θέση σε σχέση με τις προτεινόμενες εγκαταστάσεις απόθεσης και εξόρυξης με αποτέλεσμα τη μείωση της μεταφοράς των προϊόντων και αποβλήτων και τη μικρότερη δυνατή όχληση των οικοσυστημάτων, οι χώροι απόθεσης

αποβλήτων εγκαθίστανται στις λεκάνες των ρεμάτων Καρατζά Λάκκου και Λοτσάνικου, θέση που εξασφαλίζει τη μικρότερη δυνατή κατάληψη εδάφους και οικοσυστημάτων, μικρή απόσταση μεταφοράς των αποβλήτων εξόρυξης από τον τόπο παραγωγής τους και μη σημαντικές επιπτώσεις στα επιφανειακά και υπόγεια ύδατα, ενώ οι προκριθείσες χαράξεις της οδού μεταφοράς των προϊόντων στις εγκαταστάσεις Μαύρων Πετρών και της όδευσης της γραμμής μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας έγινε με γνώμονα τη μικρότερη δυνατή επιβάρυνση τόσο του φυσικού περιβάλλοντος (χρήση υφισταμένων οδών, απόσταση από τα κύρια ρέματα, ελαχιστοποίηση χωματοουργικών, ελαχιστοποίηση γεφυρώσεων ρεμάτων) όσο και των οικισμών και λοιπών χρήσεων γης και δραστηριοτήτων (βλ. σελ. 4.2-1 επ. της Μ.Π.Ε.). Όσον αφορά στις εγκαταστάσεις Μαντέμ Λάκκου, εναλλακτικές θέσεις έχουν εξετασθεί για τα εργοστάσια εμπλουτισμού και μεταλλουργίας, καθώς και για τον χώρο απόθεσης αποβλήτων στον Κοκκινόλακκα, επελέγη δε η χωρική συγκέντρωση των μονάδων αυτών σε περιοχή ήδη επιβαρυνμένη από την προγενέστερη εκμετάλλευση με σημαντικό ποσοστό άγονων εκτάσεων και διάσπαρτους παλαιούς χώρους απόθεσης αποβλήτων, η οποία εμπίπτει κατά το μεγαλύτερο μέρος της εντός της ζώνης βιομηχανικών εγκαταστάσεων του από 18.10.1979 π.δ., κατά τρόπο ώστε να περιορίζεται στο ελάχιστο δυνατό η κατάληψη δασικών οικοσυστημάτων και να επιτυγχάνεται ο γεωγραφικός περιορισμός των περιβαλλοντικών οχλήσεων (βλ. σελ. 4.3-1 επ., 4.4-18 και 4.5-1 επ.). Τέλος, η χωροθέτηση του εργοστασίου μεταλλουργίας γίνεται εξ ολοκλήρου εντός της βιομηχανικής ζώνης, συνεπάγεται δε κατάληψη βλαστήσεως που υπάγεται στη ζώνη αειφύλλων/πλατυφύλλων και οικοτόπων χωρίς υψηλή οικολογική αξία (βλ. σελ. 7.5-5 και 7.5-8). Κατά τη μελέτη, συνολικά το ποσοστό των εκτάσεων που πρόκειται να αποψιλωθούν (3.238,28 στρέμματα) αντιστοιχεί στο 0,44% της ευρύτερης περιοχής μελέτης (740.000 στρέμματα), τα είδη δε που πρόκειται να θιγούν είναι κατά βάση δρυοδάση, σε ποσοστό 0,01% του συνόλου της έκτασης που καταλαμβάνουν στην ευρύτερη περιοχή μελέτης, δάση οξιάς, σε ποσοστό 2,2% και εκτάσεις αείφυλλης πλατύφυλλης και σκληροφυλλικής βλάστησης, σε ποσοστό 0,29%, ενώ ουδεμία επέμβαση προβλέπεται στα δάση καστανιάς. Στην περιοχή του Στρατωνίου δεν πλήττονται οικοτόποι με υψηλή οικολογική αξία, ενώ οι αναδασώσεις με ξενικά κωνοφόρα και τα δάση αριάς με χαρακτηριστικά μακκίας βλάστησης μπορούν να επαναδημιουργηθούν χωρίς δυσκολία. Στην Ολυμπιάδα τα νέα έργα που προβλέπονται λαμβάνουν χώρα σε άγονα εδάφη (βλ. σελ. 7.5-7 επ.). Αντίθετα, στις Σκουριές οι τύποι οικοτόπων, μέρος των οποίων πρόκειται να αποψιλωθεί, παρουσιάζουν μεγαλύτερη οικολογική αξία, δεδομένου ότι τρεις τύποι (Δάση οξιάς και δρυός) περιλαμβάνονται στο Παράρτημα Ι της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, χωρίς όμως οι περιοχές που εμφανίζονται αυτοί οι οικοτόποι να έχουν ενταχθεί σε κάποιο καθεστώς προστασίας, δεδομένου ότι δεν αποτελούν οικοτόπους προτεραιότητας, πέραν δε τούτου στην περιοχή κατάληψης των

έργων καταγράφηκαν ορισμένα σπάνια είδη χλωρίδας, τα οποία είτε περιλαμβάνονται στο Παράρτημα V της οδηγίας 92/43, είτε περιέχονται στο Κόκκινο Βιβλίο των απειλούμενων φυτών της Ελλάδας. Ωστόσο, σύμφωνα με τη μελέτη οι θιγέστες τύποι οικοτόπων, όσο και τα σημαντικά είδη χλωρίδας παρατηρούνται και στην ευρύτερη περιοχή μελέτης, ως εκ τούτου οι επιπτώσεις που θα προκληθούν θα είναι μετρίως σημαντικές (βλ. 7.5-10 επ.). Η Διεύθυνση Δασών Ν. Χαλκιδικής και το Δασαρχείο Αρναίας γνωμοδότησαν αρνητικά επί της μελέτης, κυρίως λόγω των επεμβάσεων που το έργο συνεπάγεται σε “αρχέγονο” δάσος στη θέση Σκουριές, αλλά και των επιπτώσεων που εμφανίζουν οι εξορυκτικές δραστηριότητες εν γένει στα δασικά οικοσυστήματα λόγω των αποψιλώσεων, της διατάραξης των υδάτων, της αύξησης των πλημμυρικών φαινομένων και της ατμοσφαιρικής ρύπανσης, ενώ η Διεύθυνση Αισθητικών Δασών, Δρυμών και Θήρας του Υ.Π.Ε.Κ.Α. τάχθηκε υπέρ της υλοποίησης του έργου, αφού έλαβε υπ’ όψιν την έκταση και το σχεδιασμό των έργων, την πρόβλεψη σταδιακής αποκατάστασης των θιγόντων χώρων, τα μέτρα που προτάθηκαν, καθώς και το γεγονός ότι οι περιοχές με δασικό χαρακτήρα που καταλαμβάνονται από τις εγκαταστάσεις στις περιοχές Σκουριές και Στρατώνι δεν τελούν υπό οποιοδήποτε καθεστώς προστασίας, οι δε εγκαταστάσεις στην περιοχή της Ολυμπιάδας δεν θίγουν και βρίσκονται εκτός των οικοτόπων ειδικής προστασίας του δικτύου Natura 2000. Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι κατά την έκδοση της προσβαλλόμενης αποφάσεως ελήφθησαν υπ’ όψιν τόσο η σπανιότητα και η ποιότητα του μεταλλεύματος, η εξόρυξή του χάριν του δημοσίου συμφέροντος και ειδικότερα της εθνικής οικονομίας και της ανάπτυξης της απασχόλησης, όσο και η επέμβαση στο ευαίσθητο δασικό οικοσύστημα της περιοχής, εξετάστηκαν οι δυνατές εναλλακτικές λύσεις ως προς τη χωροθέτηση των επιμέρους μονάδων και δραστηριοτήτων, συνεκτιμήθηκε η σημασία του κοιτάσματος Σκουριών, βάσει του οποίου και μόνο καθίσταται δυνατή η χρήση της μεθόδου της ακαριαίας τήξης που παρουσιάζει τα μέγιστα συγκριτικά πλεονεκτήματα περιβαλλοντικής διαχείρισης και, κατόπιν αξιολογήσεως των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, ελήφθησαν τα απαραίτητα, κατά την ουσιαστική κρίση της Διοίκησης, μέτρα για τη μείωση ή την εξάλειψη των επιπτώσεων αυτών, τα οποία διασφαλίζουν τη μη διατάραξη του ευρύτερου δασικού οικοσυστήματος, μικρό μέρος του οποίου θίγεται με την επίμαχη δραστηριότητα, τη μη επέμβαση σε οικοτόπους προτεραιότητας, τη διατήρηση των σπάνιων και ενδημικών ειδών χλωρίδας, την προστασία των περιβαλλοντικών μέσων (έδαφος, ύδατα, αέρας), την ανάπτυξη των εργασιών κατά τρόπο που να επιτρέπει τη σταδιακή αποκατάσταση των χώρων, την αντιπλημμυρική προστασία των εγκαταστάσεων και της ευρύτερης περιοχής μέσω αποστραγγιστικών και υδραυλικών τεχνικών έργων και, τέλος, την αποκατάσταση των δασικών οικοσυστημάτων μέσω επιστημονικών προσεγγίσεων και κατόπιν εκπονήσεως ειδικών φυτοτεχνικών και δασοτεχνικών

μελετών, έτσι ώστε το περιβαλλοντικό ισοζύγιο να αποβεί θετικό υπέρ των αποκατεστημένων επιφανειών και να επανέλθει, κατά το δυνατόν, η βιοποικιλότητα των περιοχών επέμβασης σε επίπεδα που προσομοιάζουν στην πρότερη κατάσταση. Ως εκ τούτου, η σχετική κρίση της Διοίκησης αιτιολογείται νομίμως, όσα δε περί του αντιθέτου προβάλλονται περί πλημμελούς αιτιολογίας της προσβαλλόμενης, διότι επιτρέπει την καταστροφή του «αρχέγονου» δάσους στην περιοχή των Σκουριών χωρίς να αξιολογεί τις επιπτώσεις από την εκτεταμένη αποψίλωση και δη την αύξηση των πλημμυρικών φαινομένων θα πρέπει να απορριφθούν ως αβάσιμα, ενώ αβάσιμος είναι και ο ειδικότερος ισχυρισμός ότι δεν εξηγείται από πού θα προέλθει η αναγκασία για την αποκατάσταση φυτική γη, καθ' όσον αναλυτικά προς τούτο στοιχεία περιέχονται στο Κεφάλαιο 6 της μελέτης και ειδικότερα στον πίνακα 6.6.2-1.

12. Επειδή, με την οδηγία 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 1992, για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων, καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας (Ε.Ε. L 59), συστήθηκε ένα συνεκτικό ευρωπαϊκό οικολογικό δίκτυο ειδικών ζωνών (Natura 2000) που αποσκοπεί στην προστασία της βιοποικιλότητας στο έδαφος της Ευρωπαϊκής Ενώσεως. Σύμφωνα με το άρθρο 6 παρ. 3 της οδηγίας: «Κάθε σχέδιο, μη άμεσα συνδεδεμένο ή αναγκαίο για τη διαχείριση του τόπου, το οποίο όμως είναι δυνατόν να επηρεάζει σημαντικά τον εν λόγω τόπο, καθεαυτό ή από κοινού με άλλα σχέδια, εκτιμάται δεόντως ως προς τις επιπτώσεις του στον τόπο, λαμβανομένων υπόψη των στόχων διατήρησής του. Βάσει των συμπερασμάτων της εκτίμησης των επιπτώσεων στον τόπο και εξαιρουμένης της περίπτωσης των διατάξεων της παραγράφου 4, οι αρμόδιες εθνικές αρχές συμφωνούν για το οικείο σχέδιο μόνον αφού βεβαιωθούν ότι δεν θα παραβιάσει την ακεραιότητα του τόπου περί του οποίου πρόκειται και, ενδεχομένως, αφού εκφρασθεί πρώτα η δημόσια γνώμη». Παρόμοιες ρυθμίσεις περιέχονται στο άρθρο 6 παρ. 1 περ. η' της Κ.Υ.Α. 33318/30281/1998 (Β' 1289), η οποία εκδόθηκε σε συμμόρφωση προς την οδηγία 92/43. Από τις διατάξεις αυτές συνάγεται ότι η κατ' άρθρο 6 παρ. 3 της οδηγίας για τους οικοτόπους δέουσα εκτίμηση των επιπτώσεων του σχεδίου ή του έργου στον προστατευόμενο τόπο προϋποθέτει ότι, προ της εγκρίσεως του σχεδίου ή του έργου, προσδιορίζονται, λαμβανομένων υπ' όψιν των βέλτιστων επιστημονικών γνώσεων επί του θέματος, όλες οι πτυχές του σχεδίου ή του έργου που θα μπορούσαν, είτε η καθεμία από μόνη της είτε σε συνδυασμό με άλλα σχέδια ή έργα, να επηρεάσουν τους στόχους διατηρήσεως του τόπου αυτού. Η αρμόδια αρχή επιτρέπει την άσκηση δραστηριότητας στον οικείο τόπο μόνον εφ' όσον δεν υφίσταται, από επιστημονικής απόψεως, καμία εύλογη αμφιβολία ως προς την απουσία επιβλαβών συνεπειών για την ακεραιότητά του (βλ. μεταξύ άλλων C-127/2002, Waddenvereniging και Vogelbeschermingsvereniging, C-6/2004, Επιτροπή/Ηνωμένου Βασιλείου, C-304/05 Επιτροπή/Ιταλικής Δημοκρατίας, C-241/08 Επιτροπή/Γαλλικής

Δημοκρατίας, C-404/09, AltoSil). Κατ' αντίθεση με την εκτίμηση των επιπτώσεων που γίνεται δυνάμει της οδηγίας 85/337/ΕΟΚ, η εκτίμηση με βάση το άρθρο 6 παρ. 3 της οδηγίας για τους οικοτόπους δεσμεύει ως προς την απόφαση, κατά τρόπο ώστε εάν παραμένουν αμφιβολίες ως προς την απουσία επιβλαβών συνεπειών του συγκεκριμένου σχεδίου για την ακεραιότητα του τόπου, η αρμόδια αρχή οφείλει να μην το εγκρίνει (βλ. C-418/2004, Επιτροπή/Ιρλανδίας). Η εν λόγω δέουσα εκτίμηση, για τη διεξαγωγή της οποίας δεν καθορίζεται στην οδηγία ειδική μεθοδολογία (βλ. C-304/05, Επιτροπή/Ιταλικής Δημοκρατίας), θα πρέπει να προηγείται της εγκρίσεως του σχεδίου, διενεργείται δε και σε σχέδια ή έργα χωροθετημένα εκτός του προστατευόμενου τόπου, εφ' όσον αυτά ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στον τόπο (βλ. C-98/03 Επιτροπή/Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, C-404/09, AltoSil). Εξ άλλου, ως έχει κριθεί, οι διατάξεις του άρθρου 6 της οδηγίας για τους οικοτόπους δεν απαγορεύουν, κατ' αρχήν, την άσκηση εξορυκτικών δραστηριοτήτων εντός ή πλησίον των προστατευόμενων τόπων, εφ' όσον πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου αυτού, ήτοι διασφαλίζεται, κατόπιν δέουσας εκτιμήσεως και πέραν κάθε εύλογης αμφιβολίας, ότι η εν λόγω δραστηριότητα έχει σχεδιασθεί κατά τρόπο ώστε να μην παραβιάζεται η ακεραιότητα του τόπου (πρβλ. ΣτΕ 1990/2007 7μ., C-404/09, AltoSil).

13. Επειδή, με την κρινόμενη αίτηση προβάλλεται ότι η προσβαλλόμενη εκδόθηκε κατά παράβαση των άρθρων 6 παρ. 3 και 4 της οδηγίας για τους οικοτόπους, διότι δεν εφάρμοσε την ειδική διαδικασία που προβλέπεται στις διατάξεις αυτές για την εκτίμηση των επιπτώσεων ούτε στην ΕΖΔ «Όρος Στρατωνικό-Κορυφή Σκαμνί», εντός της οποίας εμπίπτει τμήμα του υποέργου Ολυμπιάδας και διέρχεται η υπόγεια στοά προσπέλασης Ολυμπιάδας-Μαντέμ Λάκκου, ούτε στις όμορες ΕΖΔ, αλλά στηρίχθηκε σε μελέτη, η οποία δεν περιέχει καμία επιστημονική τεκμηρίωση ως προς το θέμα αυτό. Προβάλλεται, περαιτέρω, ότι η Μ.Π.Ε. αιτιολογείται πλημμελώς ως προς τις επιπτώσεις του επίμαχου έργου στις ΕΖΔ, καθ' όσον δεν αξιολογεί τις σωρευτικές επιπτώσεις από όλες τις δραστηριότητες, υφιστάμενες και νέες, δεν λαμβάνει υπ' όψιν τη διατάραξη και βλάβη της πανίδας που θα απωλέσει τα ενδιαιτήματά της και κυρίως του λύκου και της βίδρας που αποτελούν είδη προτεραιότητας και δεν προτείνει κανένα μέτρο για την προστασία των οικοτόπων και ειδών προτεραιότητας. Όπως όμως προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλου, στη Μ.Π.Ε. έχει τεθεί ειδικό Παράρτημα ΙΙΙ-Μέρος Δ' «Οικολογική μελέτη βάσης», όπου αναλύονται τα οικολογικά χαρακτηριστικά (οικοσυστήματα-χλωρίδα-πανίδα) των περιοχών μελέτης «Ολυμπιάδα», «Στρατώνι», «Σκουριές», οι οποίες προσδιορίστηκαν με εύρος 3 χλμ. περίξ του ορίου περιοχής κατάληψης των επιμέρους συνιστωσών της δραστηριότητας, λαμβανομένων υπ' όψιν και αξιολογουμένων και των περιοχών του δικτύου Natura που εμπίπτουν ή βρίσκονται πλησίον της ευρύτερης περιοχής μελέτης, ήτοι των ΕΖΔ «Όρος

Στρατωνικό-Κορυφή Σκαμνί» (GR 1270005) (έκταση 8.128,17 he) και «Λίμνες Κορώνεια-Βόλβη, Στενά Ρεντίνας και ευρύτερη περιοχή» (GR 1220009) (έκταση 15.671,24 he), αλλά και όσων βρίσκονται σε μεγαλύτερη απόσταση από την ευρύτερη περιοχή μελέτης, ήτοι των ΕΖΔ «Όρος Χολομώντας» (GR 1270001) (έκταση 15.543,63 he), «Στενά Ρεντίνας-ευρύτερη περιοχή» (GR 1220003) (έκταση 2.905,16 he) και «Ταξιάρχης-Πολύγυρος» (GR 1270012) (έκταση 21.250,07 he), με ιδιαίτερη βαρύτητα στους στόχους διατήρησής τους. Στο εν λόγω Παράρτημα γίνεται αναφορά όλων των στοιχείων που χρησιμοποιήθηκαν για την άντληση των πληροφοριών τόσο σχετικά με τις προστατευόμενες περιοχές όσο και στις περιοχές των υποέργων. Ειδικότερα, χρησιμοποιήθηκαν όλα τα διαθέσιμα στοιχεία, μεταξύ άλλων, δορυφορικές φωτογραφίες, δασικοί ορθοφωτοχάρτες Υπουργείου Γεωργίας, Γεωαναφερόμενοι ψηφιακοί χάρτες Γ.Υ.Σ., επιστημονικές βιβλιογραφικές αναφορές και επιστημονικό υλικό του διαδικτύου, στοιχεία του προγράμματος BIOMAP για το Ευρωπαϊκό Οικολογικό Δίκτυο προστατευόμενων περιοχών Natura 2000 (2001) και τεχνικός οδηγός χαρτογράφησης του Δικτύου Natura 2000, τα Επιστημονικά Δελτία Δεδομένων για τις περιοχές του δικτύου Natura, τυχόν διαχειριστικά σχέδια που έχουν εκπονηθεί για τις περιοχές αυτές, βάση δεδομένων EUNIS (European Nature Information System) της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Περιβάλλοντος, τα οποία συμπληρώθηκαν από εργασίες πεδίου σε βάθος δωδεκαετίας και ειδικότερα από τα πορίσματα της Οικολογικής Μελέτης Βάσης για τις περιοχές Ολυμπιάδας και Σκουριές, έτους 1998 και την αντίστοιχη για όλες τις επίμαχες περιοχές, έτους 2010. Οι πληροφορίες που συνελέγησαν αναφέρονται στα οικοσυστήματα, τις κατηγορίες βλάστησης, τους τύπους οικοτόπων, τα είδη χλωρίδας και πανίδας και του καθεστώτος προστασίας τους, την αντιπροσωπευτικότητα, τη γεωγραφική κατανομή και την κατάσταση διατήρησης των οικοτόπων και ειδών, αποτυπώνονται δε σε πίνακες συγκεντρωτικούς και ανά περιοχή μελέτης, καθώς και σε χάρτες αποτύπωσης των θέσεων όπου εντοπίστηκαν. Σύμφωνα δε με την εκτίμηση των μελετητών, η οποία υιοθετήθηκε με την προσβαλλόμενη απόφαση, τα στοιχεία αυτά θεωρήθηκαν πλήρη και επικαιροποιημένα για τη διαμόρφωση πλήρους εικόνας των οικολογικών χαρακτηριστικών και της υφιστάμενης κατάστασης του φυσικού περιβάλλοντος της περιοχής (βλ. σελ. 7.5-1 της Μ.Π.Ε.), ώστε να χρησιμοποιηθούν ως βάση για τη δέουσα εκτίμηση των επιπτώσεων του έργου στις ΕΖΔ, ως εκ τούτου τα περί του αντιθέτου προβαλλόμενα είναι απορριπτέα ως αβάσιμα. Εξ άλλου, στη μελέτη υπάρχει αναλυτική περιγραφή της γεωγραφικής εμβέλειας του έργου και των χαρακτηριστικών του ως προς όλες τις επιμέρους συνιστώσες του, προσδιορισμός όλων των προστατευόμενων ΕΖΔ που βρίσκονται στην ευρύτερη περιοχή και καταγραφή των οικολογικών χαρακτηριστικών τους με έμφαση στους στόχους διατήρησης, βάσει δε αυτών διενεργήθηκε η εκτίμηση των επιπτώσεων του

έργου στις προστατευόμενες περιοχές που εμπίπτουν στο δίκτυο Natura, λαμβανομένων υπ' όψιν τόσο των νέων εγκαταστάσεων και δραστηριοτήτων, όσο και των υφισταμένων (μεταλλευτικές εγκαταστάσεις και λιμένας Στρατωνίου, υποδομές Ολυμπιάδας, παλαιοί χώροι απόθεσης- εκμετάλλευσης), οι οποίες ενσωματώνονται στον σχεδιασμό του έργου είτε προς χρήση είτε προς αποκατάσταση. Ειδικότερα, όσον αφορά στην ΕΖΔ «Όρος Στρατωνικό-Κορυφή Σκαμνί», η οποία βρίσκεται εγγύτερα, σε σχέση με τις λοιπές προστατευόμενες περιοχές, στις μεταλλευτικές δραστηριότητες Στρατωνίου προς νότο και Ολυμπιάδας προς Βορρά, σύμφωνα με τη Μ.Π.Ε., εντός αυτής δημιουργείται χώρος προσωρινής απόθεσης εξορυκτικών αποβλήτων 2,4 στρ. στο βόρειο όριό της, ενώ τόσο το κοίτασμα Ολυμπιάδας όσο και η νέα στοά προσπέλασης «Ολυμπιάδα-Μαντέμ Λάκκος» διέρχονται υπογείως εντός των ορίων της. Εξ άλλου, σύμφωνα με τα στοιχεία που περιλαμβάνονται στο επιστημονικό δελτίο της ως άνω ΕΖΔ και παρατίθενται στην Οικολογική Μελέτη Βάσης, μέρος των υφιστάμενων εγκαταστάσεων Ολυμπιάδας, που είχαν κατασκευασθεί προ της εντάξεως του προστατευόμενου αυτού τόπου στο δίκτυο Natura, κείνται εντός των ορίων του και καταλαμβάνουν περίπου 3% της έκτασής του. Ωστόσο, όπως προκύπτει από τη Μ.Π.Ε., ο ως άνω χώρος απόθεσης θα καταλάβει άγονες εκτάσεις και θα έχει προσωρινό χαρακτήρα, αφού με την κατασκευή της νέας στοάς Ολυμπιάδας-Μαντέμ Λάκκου, κατά τον 6ο χρόνο λειτουργίας του έργου, ο χώρος αυτός θα αποκατασταθεί πλήρως (βλ. σελ. 7.5-10 και 7.5-23). Περαιτέρω, η εξόρυξη του κοιτάσματος Ολυμπιάδας θα γίνει με υπόγεια μέθοδο εκμετάλλευσης, όπως δε προκύπτει από τη μελέτη ουδεμία επέμβαση στην επιφάνεια της ΕΖΔ θα γίνει για τις ανάγκες της εξόρυξης (το στόμιο της στοάς κατασκευάζεται εκτός ΕΖΔ). Η στοά προσπέλασης είναι επίσης υπόγεια και δεν συνεπάγεται καμία εδαφική κατάληψη εντός της ΕΖΔ, αλλά ούτε και επηρεάζει την καλή κατάσταση διατήρησης των υδάτων της προστατευόμενης περιοχής. Εξ άλλου, τόσο οι υφιστάμενες όσο και οι νέες εγκαταστάσεις Στρατωνίου-Μαντέμ Λάκκου κείνται εκτός των ορίων της εν λόγω ΕΖΔ. Εν όψει των ανωτέρω, οι επιπτώσεις στους οικοτόπους και τα είδη χλωρίδας της ζώνης αυτής δεν εκτιμώνται ως σημαντικές, αφού ουδεμία κατάληψη οικοτόπου θα υπάρξει από τα νέα έργα. Όσον αφορά στις οχλήσεις που ενδέχεται να προκληθούν στην πανίδα της προστατευόμενης περιοχής από την κατασκευή και λειτουργία των έργων, κατά την αξιολόγηση των μελετητών (Κεφάλαια 7.5.2 και 7.5.3), οι σημαντικές επιπτώσεις περιορίζονται στην άμεση περιοχή των έργων και δεν εκτείνονται στην προστατευόμενη περιοχή. Οι μόνες επιπτώσεις που ενδέχεται να προκληθούν είναι η απομάκρυνση των ειδών σε όμορα ενδιαιτήματα, τα οικοσυστημικά χαρακτηριστικά των οποίων καλύπτουν τις ανάγκες διαβίωσής τους και βρίσκονται σε αφθονία στην περιοχή, καθ' όσον σε πολύ μικρή απόσταση βρίσκονται και άλλες ΕΖΔ που καταλαμβάνουν πολύ μεγαλύτερη έκταση (Λίμνες Βόλβη και Λαγκαδά και Στενά Ρεντίνας, 15.672 he και

Ταξιάρχης-Πολύγυρος, 21.250 he). Πάντως, όπως προκύπτει από τη σχετική αξιολόγηση, ακόμη και για τα είδη πανίδας που βρίσκονται εντός των άμεσων περιοχών μελέτης δεν αναμένονται σημαντικές επιπτώσεις, καθ' όσον τα επίπεδα εκπομπών και τα επίπεδα θορύβου είναι εντός των επιτρεπομένων ορίων και μειώνονται αισθητά κατά την απομάκρυνση από τους χώρους επέμβασης (βλ. σχετικώς και τον χάρτη 15 «Εκτίμηση Ποιότητας του Ακουστικού Περιβάλλοντος»), τόσο στην Ολυμπιάδα όσο και στις Μαύρες Πέτρες η εξορυκτική δραστηριότητα είναι υπόγεια με πολύ περιορισμένα επίπεδα θορύβου και εκπομπών, όπως επίσης και οι εργασίες στη νέα στοά προσπέλασης Ολυμπιάδας-Μαντέμ Λάκκου, δεν θα υπάρξει διατάραξη υδροτοπικών οικοσυστημάτων, δεν αναμένονται σημαντικές επιπτώσεις στην ποιότητα και ποσότητα των επιφανειακών και υπόγειων υδάτων, και σε κάθε περίπτωση αυτές αντιμετωπίζονται με τα προτεινόμενα μέτρα. Επίσης, όπως προκύπτει από τον σχεδιασμό του έργου, στην περιοχή Ολυμπιάδας η περιβαλλοντική επιβάρυνση από τις επιφανειακές εργασίες είναι προσωρινή και εντοπίζεται στα πρώτα χρόνια λειτουργίας των εγκαταστάσεων. Μετά τον 8ο χρόνο λειτουργίας με την κατασκευή της νέας στοάς προσπέλασης, θα ολοκληρωθεί η αποκατάσταση όλων των θιγόμενων επιφανειών και όλες οι οχλούσες δραστηριότητες θα γίνουν πλέον υπογείως, θα διατηρηθούν δε μόνο οι απολύτως αναγκαίες επιφανειακές εγκαταστάσεις εξυπηρέτησης του μεταλλείου έκτασης 70 στρεμμάτων. Εν όψει των ανωτέρω, εκτιμάται ότι το επίμαχο έργο δεν αναμένεται να έχει σημαντικές επιπτώσεις στους στόχους διατήρησης της εν λόγω ΕΖΔ, αλλά ούτε και των λοιπών που βρίσκονται σε μεγαλύτερη απόσταση από τις περιοχές των έργων (άνω των 3 χλμ.) και δεν αναμένεται να παραβλάψει την ακεραιότητά τους, η σχετική δε κρίση της Διοίκησης που υιοθετεί τις αξιολογήσεις των μελετητών, παρίσταται νομίμως αιτιολογημένη κατά τούτο και διεξήχθη, βάσει πλήρων και επικαιροποιημένων στοιχείων μετά την εξέταση των επιπτώσεων συνολικά για όλα τα έργα και τις δραστηριότητες, νέες και υφιστάμενες, σε επίπεδο περιβαλλοντικού μέσου. Ως εκ τούτου, τα περί του αντιθέτου προβαλλόμενα θα πρέπει να απορριφθούν ως αβάσιμα. Περαιτέρω, όλοι οι περιβαλλοντικοί όροι που στοχεύουν στην εξάλειψη ή μείωση των επιπτώσεων του έργου στα περιβαλλοντικά μέσα (ύδατα, ατμόσφαιρα, ακουστικό περιβάλλον, χλωρίδα, πανίδα) δρουν προστατευτικά και στην ακεραιότητα των προστατευόμενων περιοχών. Ως προς δε την πανίδα τίθεται ειδικός όρος (δ4.Β.6) για τη διενέργεια, ανά τριετία, ειδικής έρευνας για την παρακολούθηση του βαθμού όχλησης των ειδών, ο οποίος επιτρέπει στη Διοίκηση να έχει συστηματική και επικαιροποιημένη εικόνα της κατάστασης διατήρησης των ειδών και να επεμβαίνει με τη λήψη άμεσων προστατευτικών μέτρων για την αποφυγή του ενδεχομένου υποβάθμισης της καλής κατάστασης διατήρησής τους είτε μέσω του φορέα εκμετάλλευσης με την επιβολή πρόσθετων περιβαλλοντικών όρων, είτε μέσω ειδικών νομοθετικών ή κανονιστικών διατάξεων υλοποιούμενων

μέσω των αρμόδιων υπηρεσιών. Πέραν δε των ανωτέρω, η προστασία των ΕΖΔ της ευρύτερης περιοχής και κυρίως της ΕΖΔ που γειτνιάζει με τις αδειοδοτούμενες εκμεταλλεύσεις Στρατωνίου και Ολυμπιάδας έχει ληφθεί υπ' όψιν στο επίπεδο του σχεδιασμού του έργου, του τρόπου ανάπτυξης και των χαρακτηριστικών του. Συνεπώς, τα περί του αντιθέτου προβαλλόμενα είναι απορριπτέα ως αβάσιμα. Εξ άλλου, οι ειδικότεροι ισχυρισμοί των αιτούντων ότι το επίμαχο έργο θα προκαλέσει σημαντικές επιπτώσεις στην καλή κατάσταση διατήρησης των ειδών προτεραιότητας *canis lupus* (λύκος) και *lutra lutra* (βίδρα) που διαβιούν εντός των ΕΖΔ, κατά παράβαση του άρθρου 6 παρ. 3 της οδηγίας για τους οικοτόπους, θα πρέπει να απορριφθούν ως ερειδόμενοι επί εσφαλμένης προϋποθέσεως, όσο μεν αφορά στον λύκο διότι στην Ελλάδα το είδος αυτό δεν χαρακτηρίζεται ως είδος προτεραιότητας βόρεια του 39ου παραλλήλου όπου βρίσκεται η περιοχή μελέτης, κατά τα βεβαιούμενα από τα στοιχεία του φακέλου, ενώ όσον αφορά στη βίδρα, διότι, όπως προκύπτει από το οικείο επιστημονικό δελτίο, το είδος αυτό δεν περιλαμβάνεται στους στόχους διατήρησης της ΕΖΔ «Όρος Στρατωνικό-Κορυφή Σκαμνί» που γειτνιάζει με τις περιοχές των έργων και είναι η μόνη, η οποία, κατά την αξιολόγηση της Διοίκησης, θα υποστεί επιπτώσεις, μη σημαντικές ωστόσο για την ακεραιότητά της, από την επίμαχη δραστηριότητα. Τα δε προβαλλόμενα ότι στις προστατευόμενες περιοχές του δικτύου Natura που επηρεάζονται από το επίμαχο έργο απαντώνται σπάνια ή απειλούμενα είδη χλωρίδας και πανίδας που περιλαμβάνονται στα παραρτήματα των οδηγιών 92/43 και 2009/147, θα πρέπει να απορριφθούν ως αβάσιμα, δεδομένου ότι, όπως προεκτέθηκε, εντός των προστατευόμενων περιοχών ουδεμία κατάληψη οικοτόπου ή επέμβαση σε είδη χλωρίδας θα λάβει χώρα, οι δε επιπτώσεις στα είδη πανίδας δεν αναμένονται σημαντικές, θα οδηγήσουν δε σε απομάκρυνση των πιο ευαίσθητων εξ αυτών σε όμορα ενδιαιτήματα τα οποία αφθονούν στην ευρύτερη περιοχή. Περαιτέρω, αλυσιτελώς προβάλλεται ότι δεν προηγήθηκε της δέουσας εκτίμησης του άρθρου 6 παρ. 3 η διερεύνηση του εάν το επίμαχο έργο ενδέχεται να επιφέρει σημαντικές επιπτώσεις στις ΕΖΔ της περιοχής (screening), εφ' όσον η κρίση της Διοίκησης ότι το επίμαχο έργο δεν θα προκαλέσει επιπτώσεις ικανές να παραβιάσουν την ακεραιότητα των ΕΖΔ παρίσταται, κατά τα ανωτέρω, νομίμως και ειδικώς αιτιολογημένη. Για τον ίδιο λόγο, είναι αλυσιτελής και ο λόγος με τον οποίο προβάλλεται ότι η επίμαχη δραστηριότητα δεν δύναται να αδειοδοτηθεί σύμφωνα με τη διαδικασία της παραγράφου 4 του άρθρου 6 της οδηγίας για τους οικοτόπους λόγω των σημαντικών αρνητικών επιπτώσεων που θα παραβιάσουν την ακεραιότητα του τόπου στις Σκουριές, όπου διαβιού η βίδρα που είναι είδος προτεραιότητας. Και τούτο ανεξαρτήτως του ότι ο λόγος αυτός είναι απορριπτέος και ως ερειδόμενος στην εσφαλμένη εκδοχή ότι οι Σκουριές αποτελούν ΕΖΔ, ενώ όπως προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλου, η περιοχή αυτή δεν έχει ενταχθεί στο δίκτυο Natura και ως εκ

τούτου δεν απολαύει των προστατευτικών ρυθμίσεων του άρθρου 6 της οδηγίας για τους οικοτόπους. Τέλος, είναι απορριπτέα ως νόμω αβάσιμα τα προβαλλόμενα περί πλημμέλειας της προσβαλλομένης για το λόγο ότι η δέουσα εκτίμηση δεν είναι διακριτή και σε ξεχωριστή μορφή από τη Μ.Π.Ε. που εκπονήθηκε επί τη βάσει των απαιτήσεων της οδηγίας 85/337/ΕΟΚ, δεδομένου ότι η οδηγία 92/43 δεν καθορίζει ειδική μεθοδολογία διεξαγωγής της δέουσας εκτίμησης, αλλά αρκεί αυτή να διενεργείται κατά τρόπο ώστε η αδειοδοτούσα αρχή να μπορεί να βεβαιωθεί ότι ένα έργο δεν πρόκειται να έχει επιβλαβείς συνέπειες για την ακεραιότητα του τόπου (πρβλ. C-304/05, Επιτροπή κατά Ιταλικής Δημοκρατίας).

14. Επειδή, περαιτέρω, στην οικεία ΜΠΕ βεβαιώνεται ότι ουδεμία επέμβαση θα υπάρξει στον μόνο οικότοπο προτεραιότητας που εμφανίζεται στην περιοχή (9180* Δάση φαραγγιών με *Tilio-Acerion*) (βλ. σελ. 7.5-14). Όσον αφορά στους λοιπούς οικοτόπους του παραρτήματος Ι της οδηγίας 92/43 που δεν εμπίπτουν σε καθεστώς αυστηρής προστασίας, στη μελέτη γίνεται καταγραφή τους, καθώς και του ποσοστού κατάληψης σε σχέση με τη συνολική αντιπροσωπευτικότητά τους, επισημαίνεται δε ότι τα ποσοστά κατάληψης είναι ιδιαιτέρως περιορισμένα σε σχέση με την ανάπτυξή τους στην ευρύτερη περιοχή, κατά τρόπο ώστε να μην υφίσταται κίνδυνος απώλειάς τους, αλλά ούτε και σημαντικές επιπτώσεις στη λειτουργία τους ως ενδιαιτημάτων των ειδών πανίδας της περιοχής. Ομοίως ως προς τα σπάνια είδη χλωρίδας που καταγράφηκαν στην περιοχή κατάληψης των έργων, τα οποία είτε περιλαμβάνονται στο Παράρτημα V της οδηγίας για τους οικοτόπους, είτε περιέχονται στο Κόκκινο Βιβλίο των απειλούμενων φυτών της Ελλάδας, διαπιστώνεται ότι αυτά έχουν ευρεία εξάπλωση στην ευρύτερη περιοχή, ως εκ τούτου, τυχόν απώλεια μεμονωμένων ατόμων κατά τη διάρκεια κατασκευής των έργων, δεν συνεπάγεται σημαντικές επιπτώσεις στη καλή κατάσταση διατήρησης των ειδών αυτών (βλ. Κεφάλαιο 7.5.1). Ειδικότερα, στην περιοχή Στρατωνίου, μετά την επέμβαση για την κατασκευή της νέας εγκατάστασης απόθεσης αποβλήτων, ο Κοκκινόλακκας θα μετατραπεί σε ένα ποτάμι συνεχούς ροής που θα προσελκύσει υγρόφιλα είδη πανίδας και ορνιθοπανίδας με τη δημιουργία νέων υγροτοπικών οικοσυστημάτων στην περιοχή. Στην Ολυμπιάδα μετά την αποκατάσταση της παλαιάς λίμνης τελμάτων, η οποία θα γίνει άμεσα, θα αποκατασταθεί η συνέχεια του χειμάρρου Ξηρόλακκα με σύνδεση και επαναφορά των υδατορευμάτων που βρίσκονται ανάντη της κοίτης του, ενώ με την αποκατάσταση και των λοιπών χώρων απόθεσης που βρίσκονται στον Μαυρόλακα θα βελτιωθεί η ποιότητα των υδάτων του ποταμού αυτού. Επιπροσθέτως, ήδη από τον 8ο χρόνο λειτουργίας της δραστηριότητας, οπότε όλες οι εργασίες θα γίνονται υπογείως, θα αποκατασταθούν και οι λοιποί επιφανειακοί χώροι (εργοστάσιο εμπλουτισμού, επιφανειακές μονάδες, χώροι απόθεσης) με αποτέλεσμα την ενοποίηση των υφιστάμενων κατακερματισμένων ενδιαιτημάτων και την αποκατάστασή τους,

ώστε να προσομοιωθούν κατά το δυνατό στην κατάσταση των γειτνιαζόντων ενδιαιτημάτων, ενώ μεγάλη ποσότητα ύδατος που θα αντλείται από το μεταλλείο Ολυμπιάδας (κατόπιν της δέουσας επεξεργασίας) θα διατίθεται στον ποταμό Μαυρόλακκα, καθιστώντας τον ποταμό συνεχούς ροής. Οι παρεμβάσεις αυτές θα ευνοήσουν ιδιαίτερα σημαντικά θηλαστικά που εμφανίζονται στην περιοχή, όπως ο λύκος και η βίδρα, η δε δεύτερη θα ευνοηθεί επιπροσθέτως και από τα μέτρα που προτείνονται με την προσβαλλόμενη για την ποιοτική εξυγίανση των υδάτων και την αναβάθμιση του υδατικού δυναμικού των ποταμών της περιοχής. Εξ άλλου, όποια επίπτωση ενδέχεται να προκύψει από το έργο περιορίζεται στην απομάκρυνση κάποιων ειδών πανίδας σε όμορα ενδιαιτήματα, τα οποία αφθονούν στην περιοχή και έχουν παρόμοια οικοσυστημικά χαρακτηριστικά ώστε να καλύπτουν τις ανάγκες τους. Τέλος, στην περιοχή Σκουριών, όπου αναμένονται οι πιο σημαντικές επιπτώσεις, εκτιμάται ότι θα υπάρξει διατάραξη ευαίσθητων στην ανθρωπογενή παρουσία ειδών, με μόνη όμως επίπτωση την απομάκρυνσή τους από την άμεση περιοχή των έργων προς όμορα ενδιαιτήματα που αφθονούν στην ευρύτερη περιοχή. Περαιτέρω, όσον αφορά ειδικώς στη βίδρα, η οποία, όπως προκύπτει και από τη μελέτη της οργάνωσης «Καλλιστώ», διαβιού και κατανέμεται σε όλη την ευρύτερη περιοχή της μελέτης και πέραν αυτής, ίχνη δε του είδους αυτού εντοπίστηκαν στον ποταμό Καρόλακκα κατά τις εργασίες πεδίου στο απώτερο παρελθόν (1998), οι μελετητές εκτιμούν ότι η διατήρηση της δίαιτας των νερών, καθώς και της ποιοτικής κατάστασης του υδροτοπικού συστήματος δεν θα προκαλέσει σημαντικές επιπτώσεις στα αμφίβια και υδρόφιλα είδη που διαβιούν πέραν των άμεσων περιοχών επέμβασης (βλ. σχετικώς Κεφάλαια 7.5.2 και 7.10). Εν όψει των ανωτέρω, αλλά και των ειδικών περιβαλλοντικών όρων που έχουν τεθεί ως προς την ενίσχυση εξάπλωσης των σπανίων ειδών χλωρίδας στο πλαίσιο υλοποίησης ειδικών φυτοτεχνικών μελετών (δ1.9) και της συστηματικής παρακολούθησης των ειδών χλωρίδας και πανίδας που τελούν υπό καθεστώς προστασίας (δ4.Β.6), όπως αναλυτικά παρατίθεται στην προηγούμενη σκέψη, η κρίση της Διοίκησης περί μη σημαντικών επιπτώσεων του επίμαχου έργου στην ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης των ειδών προτεραιότητας του Παραρτήματος IV της οδηγίας περί οικοτόπων, τα οποία βρίσκονται εκτός ΕΖΔ, αιτιολογείται επαρκώς. Συνεπώς, τα προβαλλόμενα ότι η επίμαχη δραστηριότητα θα προκαλέσει σημαντική παρενόχληση και καταστροφή των τόπων αναπαραγωγής και ανάπαυσης σε είδη προτεραιότητας (λύκος, βίδρα), όπως επισημαίνεται σε έκθεση της οργάνωσης «Καλλιστώ», και θα επιφέρει σημαντικές επιπτώσεις σε σπάνια και απειλούμενα είδη πτηνών, καθώς και σε οικοτόπους προτεραιότητας και σπάνια είδη χλωρίδας, είναι απορριπτέα ως αβάσιμα.

15. Επειδή, περαιτέρω, προβάλλεται ότι η προσβαλλόμενη απόφαση παραβιάζει τα άρθρα 5, 7, 8, 13 και 14 της οδηγίας 2000/60/ΕΚ, διότι προβαίνει στην

αδειοδότηση δραστηριότητας που επιτρέπει την υπεράντληση υπογείων υδάτων για μακρό χρονικό διάστημα και την τροποποίηση των φυσικών χαρακτηριστικών των συστημάτων επιφανειακών και υπόγειων υδάτων και αποτελεί έργο διαχείρισης και αξιοποίησης υδατικών πόρων, χωρίς να έχουν προηγουμένως καταρτισθεί τα σχέδια διαχείρισης των οικείων λεκανών απορροής. Ο λόγος αυτός είναι απορριπτέος ως αβάσιμος, διότι η άντληση και χρήση νερού κατά την εξόρυξη και τις συνοδές της δραστηριότητες, η οποία συμβαίνει ανεξαιρέτως σε κάθε εξορυκτική δραστηριότητα, δεν συνιστά έργο διαχείρισης και αξιοποίησης των υδατικών πόρων και δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2000/60, ώστε να απαιτείται η προηγούμενη εκπόνηση των σχεδίων διαχείρισης των λεκανών απορροής και η ένταξη του έργου αυτού στον προγραμματισμό διαχείρισης υδάτων σε επίπεδο εθνικό και περιφερειακό (βλ. ΣτΕ Ολομ. 462/2010, 1492/2013 7μ., πρβλ. ΣτΕ 2752/2013 7μ.). Σε κάθε περίπτωση με την προσβαλλόμενη πράξη διασφαλίζεται η ένταξη της δραστηριότητας αυτής στον ήδη υφιστάμενο προγραμματισμό της διαχείρισης των υδάτων Ν. Χαλκιδικής (βλ. υπ' αριθμ. 2234/13.6.2007 απόφαση του Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας, Β' 1072), καθώς και η επανεξέταση και τροποποίηση των περιβαλλοντικών όρων, άμα τη εγκρίσει του οικείου Σχεδίου Διαχείρισης, κατά τρόπο ώστε να συνάδουν με τα προγράμματα μέτρων, παρακολούθησης υδάτων και ειδικών μέτρων κατά της ρύπανσης που θα οριστούν με το εν λόγω σχέδιο (βλ. όρους δ1.23 και δ1.26). Επιπροσθέτως, για οποιοδήποτε αντιπλημμυρικό έργο ή έργο διαχείρισης επιφανειακών υδάτων που προβλέπεται στη Μ.Π.Ε. τίθεται υποχρέωση εκπόνησης ειδικής τεχνικής μελέτης που θα πληροί τις απαιτήσεις των οδηγιών 2000/60 και 2007/60 και θα εγκρίνεται από την αρμόδια Διεύθυνση Υδάτων Κεντρικής Μακεδονίας (βλ. όρο δ1.24).

16. Επειδή, προβάλλεται, περαιτέρω, ότι η Μ.Π.Ε. αιτιολογείται πλημμελώς ως προς τις επιπτώσεις του έργου αφ' ενός στην ποσότητα των υδάτων της περιοχής, καθ' όσον η υδρογεωλογική μελέτη Σκουριών του ΙΓΜΕ στην οποία στηρίζεται δεν είναι επιστημονικά τεκμηριωμένη, αφού δεν λαμβάνει υπ' όψιν την αλλαγή των υδρολογικών συνθηκών που θα προκύψουν από την ευρεία αποδάσωση της περιοχής και την καταλυτική επέμβαση στον άνω ρου των υδατορευμάτων της λεκάνης, ενώ ασχολείται μόνο με τις επιπτώσεις στη λεκάνη Ασπρόλακκα και στο υδροληπτικό έργο των περιοχών Μ. Παναγιάς, Νεοχωρίου και Παλαιοχωρίου και όχι με άλλες χρήσεις νερού της Β.Α. Χαλκιδικής και αφ' ετέρου στην ποιότητά τους λόγω του φαινομένου της όξινης απορροής. Όπως, όμως, προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλου, για την αξιολόγηση των επιπτώσεων του επίμαχου έργου στα ύδατα της περιοχής, εκπονήθηκε ειδική μελέτη με τίτλο «Προκαταρκτική Εφαρμογή Άρθρων 5 & 6 Οδηγίας Πλαίσιο για τα Ύδατα» (βλ. Παράρτημα IIIB της Μ.Π.Ε.), η οποία έλαβε υπ' όψιν το σύνολο των μελετών που έχουν εκπονηθεί για την περιοχή και των σχετικών δεδομένων που έχουν καταγραφεί από δειγματοληψίες,

μετρήσεις και το ετήσιο σύστημα παρακολούθησης των υδάτων της περιοχής (ειδική διαχειριστική μελέτη λεκανών απορροής Χαβρία, Ολύνθιου και Πετρενίων, 2009, ετήσιο σύστημα παρακολούθησης υδάτων Ν.Α. Χαλκιδικής, μελέτη απογραφής κατάστασης περιβάλλοντος στην περιοχή του έργου, 2005, μελέτες οριοθέτησης Κοκκινόλακκα, Καρόλακκα και Μαυρόλακκα, 2009, ειδική υδρογεωλογική μελέτη Σκουριών, ΙΓΜΕ, 2010, μελέτη «Εφαρμογή του άρθρου 5 της Οδηγίας-Πλαίσιο 2000/60/ΕΕ», 2008). Στην ειδική αυτή μελέτη γίνεται ανάλυση και αξιολόγηση των υδρολογικών δεδομένων όλων των λεκανών που επηρεάζονται από το έργο με βάση τις απαιτήσεις της οδηγίας για τα ύδατα, κατόπιν καθορισμού των υδατικών συστημάτων, ποτάμιων, υπόγειων και παράκτιων υδάτων, ανάλυση των πιέσεων και αξιολόγηση των επιπτώσεων του έργου στην προστασία και διαχείριση των υδατικών πόρων της περιοχής μελέτης, όπως αναλυτικά παρατίθεται στο Κεφάλαιο 7 της Μ.Π.Ε.

Συγκεκριμένα, στη μελέτη γίνεται αναλυτική αναφορά στις αναμενόμενες επιπτώσεις στα υδατικά συστήματα της περιοχής, οι οποίες αντιμετωπίζονται, κατά την ανέλεγκτη ακυρωτικά σχετική κρίση της Διοίκησης, αποτελεσματικά με τους περιβαλλοντικούς όρους που τίθενται στην προσβαλλόμενη απόφαση, καθώς διασφαλίζουν την καλή κατάσταση διατήρησης, ποσοτική και ποιοτική, των υδάτων κατά τη διάρκεια του έργου, τη μη διατάραξη του υδρολογικού ισοζυγίου, την κάλυψη των υφιστάμενων αναγκών υδροδότησης, αλλά και την αποκατάσταση των υδάτινων οικοσυστημάτων της περιοχής που έχουν ρυπανθεί από προγενέστερες εκμεταλλεύσεις. Ειδικότερα, προβλέπεται η κατασκευή αποστραγγιστικών έργων περιμετρικά όλων των περιοχών επέμβασης για την ελαχιστοποίηση των επιφανειακών απορροών και την απόδοση καθαρού νερού στους φυσικούς αποδέκτες, υδραυλικά τεχνικά έργα είτε εκτροπής είτε συλλογής υδάτων στα ανάντη όλων των εγκαταστάσεων, καθώς και συλλογή των ομβρίων υδάτων και ανακύκλωσή τους στην παραγωγική διαδικασία. Επίσης επιβάλλεται στον φορέα η υποχρέωση λήψης όλων των απαραίτητων μέτρων ώστε να μην επηρεαστούν οι πηγές και οι νόμιμα υφιστάμενες υδροληψίες, άλλως οφείλει να αναλάβει το κόστος δράσεων αποκατάστασης ή την αντικατάσταση της τροφοδοσίας με νερό ίδιας τουλάχιστον ποσότητας και ποιότητας που συμφωνεί με τις προδιαγραφές της κείμενης νομοθεσίας. Περαιτέρω, ο φορέας εκμετάλλευσης υποχρεούται να λαμβάνει όλα τα απαραίτητα μέτρα για την αποφυγή διαρροών στερεών ή υγρών ανεπεξέργαστων αποβλήτων και όξινων απορροών σε υδάτινους αποδέκτες και αποστραγγιστικά αυλάκια. Επεξεργασμένα ύδατα που διατίθενται σε επιφανειακό αποδέκτη θα πρέπει να πληρούν τα θεσμοθετημένα πρότυπα ποιότητας περιβάλλοντος με τη χρήση βέλτιστων διαθέσιμων τεχνικών, ώστε τα τελικά χαρακτηριστικά τους να συμμορφώνονται με τις τιμές που έχουν θεσπισθεί (βλ. όρους δ1.17-δ1.26). Σειρά περιβαλλοντικών όρων έχουν τεθεί ειδικότερα ανά υποέργο προκειμένου να προληφθούν ή να αντιμετωπισθούν επιπτώσεις στην ποσοτική και ποιοτική

κατάσταση των επιφανειακών και υπογείων υδάτων (βλ. όρους δ2.31-32, δ2.50, δ2.122-125), ενώ προβλέπεται ειδικό σύστημα παρακολούθησης, ώστε να καθίσταται δυνατή η άμεση λήψη πρόσθετων είτε προληπτικών είτε κατασταλτικών μέτρων, συντρεχούσης της περιπτώσεως (βλ. δ4.31-39). Ειδικότερα, όσον αφορά στο υποέργο των Σκουριών, δίδεται ιδιαίτερη έμφαση στη διατήρηση του υδρολογικού ισοζυγίου της περιοχής με τη μέθοδο της εισπίεσης, η οποία θα γίνεται βάσει ειδικής μελέτης, εγκριθείσης από την αρμόδια Διεύθυνση Υδάτων, που θα αναλύει τα ποιοτικά και ποσοτικά στοιχεία των εισπιεζόμενων υδάτων, θα τεκμηριώνει την καταλληλότητα των θέσεων επανατροφοδότησης, θα περιλαμβάνει μελέτη δίαιτας των νερών που επανεισπιέζονται και θα προτείνει τα κατάλληλα μέτρα (βλ. όρο δ2.123). Με την ίδια μελέτη θα τεκμηριώνεται και η δυνατότητα διάθεσης μέρους της ποσότητας του αντλούμενου ύδατος για ύδρευση, άρδευση κ.λπ. στην τοπική κοινωνία (βλ. όρο δ2. 124). Σχετικά με το υποέργο Ολυμπιάδας προβλέπεται η εφαρμογή της μεθόδου της λιθογομώσεως, η τοποθέτηση γεωτρήσεων ελέγχου για το ενδεχόμενο διεύρυνσης του κώνου αποστράγγισης, η λήψη μέτρων για την αποφυγή των φαινομένων υφαλμύρισης του παράκτιου αλλουβιακού υδροφόρου (δ2.31-32), η λήψη μέτρων προστασίας και ενίσχυσης των πρηνών του Μαυρόλακκα προς αποφυγή φαινομένων διάβρωσης (δ.2.34), η λήψη όλων των απαραίτητων μέτρων για τη διατήρηση του υδρολογικού ισοζυγίου της περιοχής κατά τη διάνοιξη της στοάς προσπέλασης (δ2.50) και την αποφυγή ρύπανσης των επιφανειακών υδάτων κατά την αποκατάσταση των παλαιών χώρων απόθεσης (δ2.90-91). Συνεπώς, οι περί του αντιθέτου προβαλλόμενοι ισχυρισμοί είναι απορριπτέοι ως αβάσιμοι, καθώς όλα τα σχετικά ζητήματα που αφορούν στη διατήρηση επαρκούς υδρολογικού ισοζυγίου και στην καλή διατήρηση των υδάτινων συστημάτων της περιοχής, από ποσοτικής και ποιοτικής απόψεως, έχουν αντιμετωπισθεί εξαντλητικά και αποτελεσματικά, κατά την ανέλεγκτη σχετική κρίση της Διοίκησης, με τους περιβαλλοντικούς όρους που έχουν τεθεί.

17. Επειδή, προβάλλεται, περαιτέρω, ότι κατά παράβαση της οδηγίας 2006/118/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2006, σχετικά με την προστασία των υπόγειων υδάτων από τη ρύπανση και την υποβάθμιση (E.E. L 372), η προσβαλλόμενη δεν έλαβε υπ' όψιν τις απαιτήσεις των άρθρων 3-5 αυτής που επιβάλλουν στα κράτη μέλη να δίδουν άδεια μόνο υπό τον όρο ότι έχουν τηρηθεί όλες οι προφυλάξεις για την αποφυγή ρύπανσης των υπογείων υδάτων, δεδομένου ότι δραστηριότητες όπως η επίμαχη δημιουργούν το φαινόμενο της όξινης απορροής βαρέων μετάλλων στον υπόγειο υδροφόρο, το οποίο μπορεί να επηρεάσει ολόκληρες λεκάνες απορροής ποταμού, ενώ κατά παράβαση των άρθρων 3 και 5 της ως άνω οδηγίας, οι αρμόδιες αρχές δεν προέβησαν, ούτε εντός της ταχθείσης προθεσμίας (22.12.2008) ούτε έως την έκδοση της προσβαλλόμενης (27.7.2011), στον καθορισμό των ανώτερων αποδεκτών τιμών ρύπων στα

υπόγεια ύδατα και στη θέσπιση διαδικασίας αξιολόγησης της χημικής κατάστασης των υπογείων υδάτων, εντοπισμού ανοδικών τάσεων συγκεντρώσεως ρύπων και αναστροφής αυτών. Όπως, όμως, προκύπτει από τη μελέτη, η ορυκτολογική και χημική σύσταση των πετρωμάτων και των τριών κοιτασμάτων Μαύρων Πετρών, Σκουριών και Ολυμπιάδας έχει μελετηθεί ενδελεχώς, προκειμένου να διερευνηθεί, μεταξύ άλλων, το ενδεχόμενο δημιουργίας όξινης απορροής. Βάσει των δεδομένων αυτών, η Διοίκηση προέβη στην περιβαλλοντική αδειοδότηση του έργου, αφού έθεσε όλους τους απαραίτητους, κατά την κρίση της, όρους που διασφαλίζουν την αποτελεσματική προστασία των υπογείων υδάτων, ενώ προέβλεψε και ειδικό σύστημα παρακολούθησης της ποσότητας και ποιότητας των υδάτων, ώστε να καθίσταται δυνατή η συστηματική αξιολόγηση της χημικής κατάστασης των υπογείων υδάτων, ο εντοπισμός ενδεχόμενων ανοδικών τάσεων συγκεντρώσεως ρύπων και λήψης των αναγκαίων μέτρων αναστροφής αυτών, σύμφωνα με τη διαδικασία και τα κριτήρια που εισήχθησαν, προς ενσωμάτωση της οδηγίας 2006/118, με την Κ.Υ.Α. 39626/2208/Ε130/2009 (Β΄ 2075), η οποία παρατίθεται στο προοίμιο της προσβαλλόμενης αποφάσεως. Και ναι μεν κατά τον χρόνο έκδοσης της προσβαλλόμενης δεν είχαν εισέτι καθορισθεί οι ανώτερες αποδεκτές τιμές ρύπων, παρά το γεγονός ότι είχε παρέλθει η καταληκτική προθεσμία της 22.12.2008 που ορίζεται στο άρθρο 3 παρ. 5 της εν λόγω οδηγίας, ωστόσο η συμμόρφωση του αδειοδοτούμενου έργου με τις ανώτερες αποδεκτές τιμές ρύπων, οι οποίες τελικώς καθορίστηκαν με την υπ' αριθμ. 1811/2011 απόφαση του Υ.Π.Ε.Κ.Α. (Β΄ 3322/30.12.2011), διασφαλίζεται πλήρως με τον περιβαλλοντικό όρο δ1.26, ο οποίος προβλέπει την προσαρμογή των περιβαλλοντικών όρων, ώστε να συνάδουν με τα προγράμματα μέτρων, παρακολούθησης υδάτων και τα προγράμματα ειδικών μέτρων κατά της ρύπανσης που καταρτίζονται στο πλαίσιο του Σχεδίου Διαχείρισης λεκανών απορροής του Υδατικού Διαμερίσματος Κεντρικής Μακεδονίας, τα οποία ενσωματώνουν τις ήδη ορισθείσες ή ορίζουν αστηρότερες, κατά τα άρθρα 3 παρ. 2, 5 και 6 της οδηγίας 2006/118 και 3 παρ. 7 της Κ.Υ.Α. 39626/2009, ανώτερες αποδεκτές τιμές ρύπων υπογείων υδάτων. Ως εκ τούτου, όλα τα περί του αντιθέτου προβαλλόμενα θα πρέπει να απορριφθούν ως αβάσιμα.

18. Επειδή, για την εκτίμηση των επιπτώσεων που αναμένονται να προκληθούν από την κατασκευή και λειτουργία του έργου στο ατμοσφαιρικό περιβάλλον εκπονήθηκε ειδική μελέτη, η οποία παρατίθεται στο Παράρτημα ΧΙ της Μ.Π.Ε. Η μεθοδολογική προσέγγιση που ακολουθήθηκε περιλαμβάνει την καταγραφή όλων των πηγών ατμοσφαιρικών εκπομπών από όλες τις δραστηριότητες, λαμβανομένων υπ' όψιν και των υφιστάμενων πηγών ρύπανσης, ανά χρονική περίοδο του έργου, την ανάλυση των επικρατουσών μετεωρολογικών συνθηκών και ορισμού των μετεωρολογικών σεναρίων με προσθήκη και δυσμενούς σεναρίου ανέμου ισχυρής εντάσεως και την εφαρμογή μοντέλου εκτίμησης της διασποράς-διάχυσης των ατμοσφαιρικών ρύπων τόσο σε

επίπεδο της κάθε περιοχής επέμβασης όσο και της συνδυαστικής επίδρασης όλων των δραστηριοτήτων στην ευρύτερη περιοχή του έργου. Σύμφωνα με την αξιολόγηση των πορισμάτων ως προς τις σωρευτικές επιπτώσεις του έργου κατά τη φάση μέγιστης ανάπτυξης των δραστηριοτήτων (6-13ος χρόνος λειτουργίας), οι συνολικές εκπομπές των αέριων και σωματιδιακών ρύπων δεν υπερβαίνουν τα θεσμοθετημένα όρια, ενώ δεν προέκυψε μεταφορά αξιολογούμενων συγκεντρώσεων πάνω από κατοικημένες περιοχές και τον λιμένα Στρατωνίου (βλ. Κεφάλαιο 7.11), προτείνεται δε πληθώρα μέτρων τόσο κατά τη φάση ανάπτυξης όσο και κατά τη λειτουργία των έργων, τα οποία θα αναστρέψουν μερικώς τις επιπτώσεις αυτές (βλ. Κεφάλαιο 8). Περαιτέρω, όπως προκύπτει από τη Μ.Π.Ε. και επισημαίνεται και στις απόψεις της Διεύθυνσης Μεταλλευτικών και Βιομηχανικών Ορυκτών, η πυρομεταλλουργική διεργασία βασίζεται στην τήξη των συμπυκνωμάτων και όχι σε καύση, στη δε μελέτη περιγράφονται οι εφαρμοζόμενες από τον προτεινόμενο σχεδιασμό του έργου βέλτιστες διαθέσιμες τεχνικές που επιτυγχάνουν ελαχιστοποίηση των εκλυόμενων ρύπων τόσο στο εργοστάσιο μεταλλουργίας όσο και στη μονάδα θειικού οξέως. Εξ άλλου, στις σχετικές ενστάσεις που διατυπώθηκαν κατά το στάδιο της διαβούλευσης ο φορέας του έργου απάντησε με το από 24.5.2011 υπόμνημά του ότι οι προβλέψεις της Μ.Π.Ε. περί αμελητέας εκπομπής σκόνης και οι υπολογισμοί σχετικά με τις συγκεντρώσεις ρύπων και σωματιδίων λαμβάνουν υπ' όψιν το μέγεθος και το είδος των έργων και τη συνέργεια όλων των επιμέρους εργασιών τόσο κατά τη φάση κατασκευής όσο και στη φάση πλήρους λειτουργίας και μάλιστα υπό τις δυσμενέστερες δυνατές συνθήκες από απόψεως ταυτόχρονης μεγιστοποίησης της δραστηριότητας σε όλα τα επιμέρους υποέργα και ακραίων μετεωρολογικών συνθηκών, ειδικότερα δε όσον αφορά στα αιωρούμενα σωματίδια διευκρίνισε ότι οι εκπομπές των ρύπων και σωματιδίων σε ένα ανοιχτό μεταλλείο με σημαντικό βάθος μπορεί να είναι υψηλές, ωστόσο αυτό που αποτελεί παράμετρο αξιολόγησης της επίπτωσης δεν είναι οι εκπομπές, αλλά οι συγκεντρώσεις των ρύπων και σωματιδίων, οι οποίες εν προκειμένω είναι δυνατό να αντιμετωπισθούν αποτελεσματικά με τα προτεινόμενα μέτρα, κατά τρόπο ώστε η όχληση, όπως καταδεικνύουν τα μοντέλα διασποράς ρύπων, να είναι μηδενική σε αποστάσεις μικρότερες των 500 μ. από τις εγκαταστάσεις Σκουριών. Τέλος, σχετικά με τη διαπίστωση υψηλών τιμών αρσενικού (As) στην περιοχή, διευκρινίστηκε ότι αυτές μετρήθηκαν σε περιοχές παλαιών διάσπαρτων αποθέσεων, οι οποίες θα αποκατασταθούν στο πλαίσιο του έργου, ενώ παράλληλα ο προτεινόμενος σχεδιασμός ενσωματώνει μεθόδους ασφαλούς αποθήκευσης του As προκειμένου τα φαινόμενα αυτά να μην διαιωνιστούν. Ως εκ τούτου, η προσβαλλόμενη απόφαση, στηριζόμενη στα επιστημονικά δεδομένα της Μ.Π.Ε. κατόπιν εκτιμήσεως των σωρευτικών επιπτώσεων από τη συνολική λειτουργία όλων των έργων σε όλες τις περιοχές κατά τη φάση της μέγιστης ανάπτυξης της δραστηριότητας και υπό το δυσμενέστερο μετεωρολογικό σενάριο, και

ενσωματώνοντας τα μέτρα μείωσης ή απάλειψης των αέριων ρύπων που προτείνονται και καλύπτουν όλο το φάσμα των δραστηριοτήτων που θα λάβουν χώρα στο πλαίσιο της επίμαχης εκμετάλλευσης, συμπεριλαμβανομένου και ειδικού προγράμματος παρακολούθησης των αέριων ρύπων, παρίσταται επαρκώς αιτιολογημένη ως προς την αντιμετώπιση, με τα μέτρα που υιοθετούνται, των επιπτώσεων της επίμαχης δραστηριότητας στο ατμοσφαιρικό περιβάλλον της ευρύτερης περιοχής των έργων, περιλαμβανομένων και των πλησιέστερων οικισμών. Συνεπώς, τα περί του αντιθέτου προβαλλόμενα περί πλημμελούς εκτιμής των επιπτώσεων και παραβίασης των διατάξεων της οδηγίας 2008/50/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 2008, για την ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα (Ε.Ε. L 152) λόγω της μη συνολικής εκτίμησης των εκπεμπόμενων επικίνδυνων σωματιδίων λαμβανομένων υπ' όψιν και των προερχόμενων από φυσικές πηγές ρύπων και απουσίας μέτρων αντιμετώπισης των επιπτώσεων στους πλησιέστερους οικισμούς, καθώς και οι ειδικότεροι ισχυρισμοί που επαναλαμβάνουν ως επί το πλείστον τις αντιρρήσεις που διατυπώθηκαν στο στάδιο της διαβούλευσης και απαντήθηκαν από τον φορέα του έργου και αναφέρονται στην υποτίμηση των εκπεμπόμενων ρύπων και σωματιδίων και την επιβάρυνση σε βαρέα μέταλλα και κυρίως As, θα πρέπει να απορριφθούν ως αβάσιμα, ενώ κατά το μέρος που πλήττουν την επάρκεια και την καταλληλότητα της μεθοδολογίας που χρησιμοποιήθηκε θα πρέπει να απορριφθούν ως απαράδεκτα.

19. Επειδή, περαιτέρω, σύμφωνα με το άρθρο 9 της οδηγίας 2008/1/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Ιανουαρίου 2008, σχετικά με την ολοκληρωμένη πρόληψη και έλεγχο της ρυπάνσεως (Ε.Ε. L 24), όπως ίσχυε κατά τον χρόνο εκδόσεως της προσβαλλόμενης αποφάσεως πριν την κατάργησή της με την οδηγία 2010/75 ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 24ης Νοεμβρίου 2010, περί βιομηχανικών εκπομπών (Ε.Ε. L 334): «1. Τα κράτη μέλη βεβαιώνονται ότι η άδεια περιλαμβάνει όλα τα αναγκαία μέτρα τήρησης των όρων χορήγησης αδειών κατά τα άρθρα 3 και 10, για να εξασφαλίζεται η προστασία της ατμόσφαιρας, του νερού και του εδάφους επιτυγχάνοντας έτσι υψηλό επίπεδο προστασίας του περιβάλλοντος στο σύνολό του. 2. ... 3. Η άδεια περιλαμβάνει οριακές τιμές εκπομπής για τις ρυπογόνες ουσίες, ιδίως εκείνες του παραρτήματος III, που αναμένεται να εκπέμπονται από την οικεία εγκατάσταση σε σημαντική ποσότητα της φύσης τους και της δυνατότητας διασποράς της ρύπανσης στο νερό, τον αέρα και το έδαφος. Εφόσον χρειάζεται, η άδεια περιλαμβάνει τις κατάλληλες οδηγίες για την προστασία του εδάφους και των υπογείων υδάτων και μέτρα για τη διαχείριση των αποβλήτων της εγκατάστασης. Ενδεχομένως, οι οριακές τιμές μπορούν να συμπληρώνονται ή να υποκαθίστανται από ισοδύναμες παραμέτρους ή τεχνικά μέτρα. 4. Με την επιφύλαξη του άρθρου 10, οι κατά την παράγραφο 3 οριακές τιμές εκπομπής ή οι ισοδύναμες παράμετροι και

- τεχνικά μέτρα βασίζονται στις βέλτιστες διαθέσιμες τεχνικές..., και λαμβανομένων υπόψη των τεχνικών χαρακτηριστικών της συγκεκριμένης εγκατάστασης, της γεωγραφικής της θέσης και των τοπικών περιβαλλοντικών συνθηκών. Σε όλες τις περιπτώσεις, οι όροι της αδείας προβλέπουν διατάξεις για την ελαχιστοποίηση της διασυννοριακής ρύπανσης σε μεγάλη απόσταση και εξασφαλίζουν υψηλό επίπεδο προστασίας του περιβάλλοντος στο σύνολό του.
5. ... 7. Η άδεια μπορεί να περιλαμβάνει και άλλους ειδικούς όρους για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, αν το κράτος μέλος ή η αρμόδια αρχή το κρίνουν ενδεδειγμένο. 8. ...». Περαιτέρω, στο άρθρο 10 ορίζεται ότι: «Αν ποιοτικό πρότυπο περιβάλλοντος επιβάλλει όρους αυστηρότερους από εκείνους που είναι δυνατόν να επιτευχθούν με τη χρήση των βέλτιστων διαθέσιμων τεχνικών, η άδεια επιβάλλει ιδίως πρόσθετους όρους, με την επιφύλαξη άλλων μέτρων που είναι δυνατόν να ληφθούν για την τήρηση των ποιοτικών προτύπων περιβάλλοντος» και στο άρθρο 19 ότι: «2. Ελλείψει κοινοτικών οριακών τιμών εκπομπής θεσπιζόμενων κατ' εφαρμογή της παρούσας οδηγίας, οι κατάλληλες οριακές τιμές εκπομπής, όπως καθορίζονται στις οδηγίες που απαριθμούνται στο παράρτημα II και στις άλλες κοινοτικές νομοθετικές ρυθμίσεις, εφαρμόζονται στις εγκαταστάσεις που απαριθμούνται στο παράρτημα I ως ελάχιστες οριακές τιμές εκπομπής, δυνάμει της παρούσας οδηγίας». Κατά την έννοια της παραγράφου 3 του άρθρου 9 της εν λόγω οδηγίας κάθε περιβαλλοντική άδεια πρέπει να περιέχει οριακές τιμές εκπομπής για τις ρυπογόνους ουσίες που αναμένεται να εκπέμπουν οι αδειοδοτούμενες εγκαταστάσεις. Ωστόσο, όπως ρητώς ορίζει η διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 19, ελλείψει οριακών τιμών για τις κοινοτικές εκπομπές, οι τιμές που καθορίζονται στις οδηγίες που απαριθμούνται στο παράρτημα II και στις άλλες κοινοτικές νομοθετικές ρυθμίσεις, είναι εκείνες που έχουν εφαρμογή επί των εγκαταστάσεων αυτών ως ελάχιστες οριακές τιμές εκπομπής. Περαιτέρω, δεδομένου ότι η ως άνω οδηγία δεν αποβλέπει σε πλήρη εναρμόνιση, καταλείπει ευχέρεια στα κράτη μέλη να τάσσουν άλλους ειδικούς όρους αδειοδοτήσεως αρκεί να διασφαλίζεται ολοκληρωμένη προσέγγιση και ισοδύναμο υψηλό επίπεδο προστασίας του περιβάλλοντος στο σύνολό του (βλ. συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-165/09 έως 167/09, της 26ης Μαΐου 2011, Stichting Natuur en Milieu κ.λπ.). Εξ άλλου, όπως ρητώς αναφέρεται στην παράγραφο 3 του άρθρου 9 οι οριακές τιμές μπορούν να συμπληρώνονται ή και να υποκαθίστανται από ισοδύναμες παραμέτρους ή τεχνικά μέτρα.
20. Επειδή, εν προκειμένω, η Διοίκηση αφού έλαβε υπ' όψιν και αξιολόγησε τη φύση και τα τεχνικά χαρακτηριστικά της εγκατάστασης, την κατάσταση και ευαισθησία των περιβαλλοντικών μέσων που ενδέχεται να θιγούν, καθώς και τις επιπτώσεις που ενδέχεται να προκαλέσει σε αυτά το επίμαχο έργο, ενέκρινε με την προσβαλλόμενη απόφαση ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο όρων, απαγορεύσεων, τεχνικών μέτρων και οριακών εκπομπών που καλύπτει το σύνολο των δραστηριοτήτων και επιμέρους έργων που περιλαμβάνει η επίμαχη

επένδυση, το οποίο, κατά την ανέλεγκτη ακυρωτικά ουσιαστική της κρίση, διασφαλίζει υψηλό επίπεδο προστασίας του περιβάλλοντος. Ειδικότερα δε όσον αφορά στις δραστηριότητες εκείνες που υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2008/1 (μεταλλουργία, μονάδα θειικού οξέος, επεξεργασία μετάλλων και διαχείριση αποβλήτων), η Διοίκηση αφού έλαβε υπ' όψιν τις βέλτιστες διαθέσιμες τεχνικές που έχουν υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στον τομέα της διαχείρισης των αποβλήτων της εξορυκτικής βιομηχανίας (βλ. με αρ. 59. α και β του προοιμίου της προσβαλλόμενης), καθώς επίσης και τις βέλτιστες διαθέσιμες τεχνικές που περιλαμβάνονται στον σχεδιασμό των διαδικασιών μεταλλουργικής κατεργασίας και παραγωγής θειικού οξέος (βλ. αναλυτικά Παράρτημα XII της Μ.Π.Ε.), καθόρισε ειδικές οριακές τιμές για τους αέριους ρύπους της μονάδας μεταλλουργίας (βλ. περιβαλλοντικό όρο δ2.343.xi), τεχνικά μέτρα και ειδικότερους όρους για τις μονάδες μεταλλουργίας και θειικού οξέος (βλ. όρους δ2.326 επ.) και αναλυτικούς όρους για τις εγκαταστάσεις διαχείρισης αποβλήτων (βλ. όρους δ2.129 επ. και δ2.263 επ.), αλλά και για τα εργοστάσια εμπλουτισμού (βλ. όρους δ2.145, δ2.234) σε συνάρτηση με τις βέλτιστες διαθέσιμες τεχνικές (βλ. δ2. 265, δ2.267, δ2.269, δ2.341). Περαιτέρω, σε συμφωνία με το άρθρο 10 της οδηγίας 2008/1 όρισε ως βασικές οριακές τιμές ποιότητας των υδάτων τα όρια των πινάκων της Κ.Υ.Α. 51354/2010 περί καθορισμού Προτύπων Ποιότητας Περιβάλλοντος για τις συγκεντρώσεις ορισμένων ρύπων και ουσιών στα επιφανειακά ύδατα και στα επιφανειακά εσωτερικά ύδατα με ειδική μνεία περί συμμόρφωσης των χαρακτηριστικών των προς διάθεση υγρών αποβλήτων στα περιβαλλοντικά αυτά πρότυπα, εκτός αν ορίζονται αυστηρότερα όρια στην ισχύουσα κοινοτική ή εθνική νομοθεσία (βλ. όρους β2.α.ix και β2.β), ενώ κατά τα λοιπά παρέπεμψε στις ισχύουσες κοινοτικές ρυθμίσεις που καθορίζουν οριακές τιμές εκπομπών (βλ. όρους β1 και β2), καθώς και στις κοινοτικές προδιαγραφές περί διαχείρισης αποβλήτων (βλ. δ2. 266, 267, 269), σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 19 παρ. 2 της οδηγίας 2008/1. Ως εκ τούτου, ο λόγος, με τον οποίο προβάλλεται ότι κατά παράβαση του άρθρου 9 της οδηγίας 2008/1/EK σχετικά με την ολοκληρωμένη πρόληψη και έλεγχο της ρύπανσης και των παρομοίων διατάξεων του άρθρου 14 της οδηγίας 2010/75/EE περί βιομηχανικών εκπομπών, η προσβαλλόμενη απόφαση δεν περιλαμβάνει οριακές τιμές των εκπεμπόμενων ρυπογόνων ουσιών σε συνάρτηση με τις βέλτιστες διαθέσιμες τεχνικές της αδειοδοτούμενης δραστηριότητας, αλλά αρκείται στην παράθεση της νομοθεσίας που ορίζει τα όρια των εκπομπών, είναι απορριπτέος ως αβάσιμος. Περαιτέρω, αβασίμως προβάλλεται ότι κατά παράβαση των διατάξεων της οδηγίας 2008/105/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2008, σχετικά με πρότυπα ποιότητας περιβάλλοντος στον τομέα της πολιτικής των υδάτων (E.E. L 348) και του άρθρου 19 παρ. 2 της οδηγίας 2008/1/EK δεν λαμβάνονται

- υπ' όψιν τα πρότυπα ποιότητας περιβάλλοντος και δεν συσχετίζονται με τον καθορισμό οριακών τιμών εκπομπής, ώστε να επιτευχθεί υψηλό επίπεδο προστασίας του περιβάλλοντος, δεδομένου ότι, όπως εκτέθηκε ήδη, σε συμφωνία με το άρθρο 10 και το άρθρο 19 παρ. 2 της οδηγίας 2008/1/EK η Διοίκηση, προς πληρέστερη προστασία των υδάτων, επέβαλε την τήρηση των ισχυόντων προτύπων ποιότητας περιβάλλοντος της Κ.Υ.Α. 51354/2010, υπό την προϋπόθεση ότι αυτά είναι αυστηρότερα από τα όρια ή τις απαιτήσεις που επιβάλλονται δυνάμει άλλων διατάξεων της εθνικής ή κοινοτικής νομοθεσίας.
21. Επειδή, εξ άλλου, στο πλαίσιο του επίμαχου έργου εκπονήθηκαν δύο διακριτά σχέδια διαχείρισης αποβλήτων για τις εγκαταστάσεις απόθεσης Κοκκινόλακκα και Καρατζά Λάκκου-Λοτσάνικου, σύμφωνα με τις κοινοτικές και εθνικές απαιτήσεις για τη διαχείριση των αποβλήτων της εξορυκτικής βιομηχανίας [οδηγία 2006/21/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Μαρτίου 2006 (Ε.Ε. L 102) και Κ.Υ.Α. 39624/2209/Ε103/25.9.2009 (Β' 2076)], τα οποία περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, χαρακτηρισμό των αποβλήτων και των ουσιών που χρησιμοποιούνται στην επεξεργασία των ορυκτών και στοιχεία των ποσοτήτων τους, καταγραφή των δυνητικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων και των απαραίτητων προληπτικών μέτρων προστασίας, πρόγραμμα παρακολούθησης και ελέγχου των εγκαταστάσεων, καθώς και όλα τα αναγκαία μέτρα για την ικανοποίηση των περιβαλλοντικών απαιτήσεων και την προστασία της δημόσιας υγείας. Βασική συνιστώσα του σχεδιασμού αποτέλεσε ο επιστημονικά τεκμηριωμένος περιβαλλοντικός χαρακτηρισμός των αποβλήτων που διενεργήθηκε από δημόσιους ερευνητικούς φορείς (Ε.Μ.Π., Α.Π.Θ.), και η, βάσει αυτού, απόφαση για την ασφαλή αξιοποίηση και διάθεσή τους είτε μέσω επαναχρησιμοποίησης, αξιοποίησης και ανακύκλωσης είτε μέσω απόθεσης σε κατάλληλους προς τούτο χώρους, ήτοι με προδιαγραφές χώρου υγειονομικής διάθεσης επικίνδυνων αποβλήτων για τα επικίνδυνα ή εν δυνάμει επικίνδυνα απόβλητα και χώρου υγειονομικής διάθεσης αδρανών αποβλήτων για τα απόβλητα που πληρούν τις οικείες προϋποθέσεις. Η επικινδυνότητα των αποβλήτων, του υλικού λιθογομώσεως και των ουσιών που χρησιμοποιούνται κατά την παραγωγή τους διερευνήθηκε και αξιολογήθηκε επισταμένως, όπως προκύπτει από τις σχετικές μελέτες που εκπονήθηκαν και αποτελούν μέρος της Μ.Π.Ε. (βλ. Παράρτημα IV), οι δε ενστάσεις που διατυπώθηκαν σχετικώς κατά το στάδιο της διαβούλευσης απαντήθηκαν διεξοδικά από τον φορέα του έργου με σχετικά υπομνήματα. Δι' αυτών επισημάνθηκε, μεταξύ άλλων, ότι όλες οι συγκεντρώσεις των ολικών κυανιούχων, που προκύπτουν από τη χρήση του NaCn (κυανίου) ως αντιδραστηρίου κατά τη διαδικασία της επίπλευσης, είναι όχι μόνο μικρότερες του ορίου που τίθεται από την οδηγία 2006/21, αλλά συστηματικά μικρότερες των ορίων ανίχνευσης και ότι τα ποιοτικά χαρακτηριστικά του υλικού λιθογόμωσης είναι πλήρως δοκιμασμένα μέσω των πρότυπων δοκιμών εκχυλισιμότητας που διεξάγονται σε ετήσια βάση. Εξ

- άλλου, με την υπ' αριθμ. Δ8-Α/Φ.7.49.13/30258ΠΕ/5159ΠΕ/10.2.2012 απόφαση της Διεύθυνσης Μεταλλευτικών και Βιομηχανικών Ορυκτών περί εγκρίσεως της τεχνικής μελέτης τίθενται επιπλέον όροι ως προς τον τρόπο λιθογομώσεως και την ποιότητα του χρησιμοποιούμενου υλικού, κατά τρόπο ώστε να αποφεύγεται οιαδήποτε δυσμενής επίπτωση στο έδαφος και τα ύδατα της περιοχής. Ως εκ τούτου, οι ειδικότεροι ισχυρισμοί που προβάλλονται και επαναλαμβάνουν τις ενστάσεις που διατυπώθηκαν κατά το στάδιο της διαβούλευσης ως προς την ασφαλή απόθεση των αποβλήτων που περιέχουν κυάνιο και την ποιότητα του υλικού λιθογομώσεως πρέπει να απορριφθούν ως αβάσιμοι, κατά το μέρος δε που πλήττουν ευθέως τις σχετικές τεχνικές κρίσεις της Διοίκησης είναι απορριπτέοι ως απαράδεκτοι.
22. Επειδή, προβάλλεται ότι η Μ.Π.Ε., στην οποία στηρίχθηκε η προσβαλλόμενη απόφαση, είναι πλημμελής, αφ' ενός διότι δεν εκτιμά τις επιπτώσεις του επίμαχου έργου στο τοπίο και αφ' ετέρου διότι δεν αξιολογεί τις έμμεσες επιπτώσεις του έργου στο περιβάλλον. Ο λόγος αυτός πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος κατά το πρώτο σκέλος του, διότι όπως προκύπτει από το ειδικό Παράρτημα VIII της Μ.Π.Ε. «Εκτίμηση Οπτικής Όχλησης Εγκαταστάσεων», οι επιπτώσεις που ενδέχεται να προκαλέσει η αδειοδοτούμενη δραστηριότητα στο τοπίο έχουν μελετηθεί τόσο βάσει των απαιτήσεων της εθνικής νομοθεσίας, όσο και βάσει των προβλεπομένων στην κυρωθείσα με τον ν. 3827/2010 (Α' 30) Ευρωπαϊκή Σύμβαση του Τοπίου, και έχουν προταθεί, όπου απαιτούνται, τα κατάλληλα μέτρα για την προστασία του. Κατά το δεύτερο σκέλος του, ο λόγος αυτός είναι απορριπτέος ως αόριστος, καθ' όσον δεν προσδιορίζει ποιες έμμεσες επιπτώσεις προκαλούνται στο περιβάλλον, των οποίων η εκτίμηση παραλείπεται, δεδομένου άλλωστε και ότι, σύμφωνα με όσα έχουν εκτεθεί και προκύπτουν από την οικεία Μ.Π.Ε., υπήρξε συνολική εκτίμηση των επιπτώσεων του επίμαχου έργου στα περιβαλλοντικά μέσα της ευρύτερης περιοχής, η οποία περιέλαβε τόσο τις υφιστάμενες όσο και τις νέες εκμεταλλεύσεις, συμπεριλαμβανομένης και της αποκατάστασης όλων των θιγείσων από τις παλαιές εκμεταλλεύσεις περιοχών.
23. Επειδή, όπως σαφώς συνάγεται από τα άρθρα 3 και 11 της οδηγίας 2001/42/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Ιουνίου 2001, σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων (Ε.Ε. L 197), καθώς και από τις αντίστοιχες ρυθμίσεις των άρθρων 3 και 11 της Κ.Υ.Α. 107017/ 2006 (Β' 1225), η οποία ενσωμάτωσε την οδηγία αυτή στην ελληνική έννομη τάξη, η διαδικασία της στρατηγικής περιβαλλοντικής εκτίμησης ή του περιβαλλοντικού προελέγχου εισάγεται για σχέδια και προγράμματα, η εκπόνηση των οποίων σκοπεί στον σχεδιασμό και προγραμματισμό δράσεων, δραστηριοτήτων και χρήσεων γης, και όχι για μεμονωμένα έργα και δραστηριότητες που επιχειρούνται από φυσικά ή νομικά πρόσωπα ιδιωτικού ή δημοσίου δικαίου ή από δημόσιες αρχές, όπως το επίδικο (πρβλ. ΣτΕ

4357/2011 7μ.). Ως εκ τούτου, τα περί του αντιθέτου προβαλλόμενα θα πρέπει να απορριφθούν ως νόμω αβάσιμα. Εν πάση περιπτώσει, στη συγκεκριμένη περίπτωση έχει τηρηθεί η διαδικασία διαβούλευσης με τις δημόσιες αρχές και το ενδιαφερόμενο κοινό, η δε Μ.Π.Ε. περιέχει όλες τις πληροφορίες και αξιολογήσεις που απαιτούνται, σύμφωνα με το Παράρτημα ΙΙΙ της Κ.Υ.Α. 107017/2006, ως ελάχιστο περιεχόμενο της Σ.Μ.Π.Ε., κατά τρόπο ώστε η διαδικασία και η αξιολόγηση που διενεργήθηκε στο πλαίσιο της περιβαλλοντικής αδειοδότησης του επίμαχου έργου να πληροί τόσο τις διαδικαστικές όσο και τις ουσιαστικές απαιτήσεις της στρατηγικής περιβαλλοντικής εκτίμησης.

24. Επειδή, περαιτέρω, από τον συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 2, 4 παρ. 1 και 2 και 11 παρ. 4 του π.δ. 148/2009 (Α΄ 190), που αποδίδουν τις ρυθμίσεις της ενσωματωθείσας με το διάταγμα αυτό οδηγίας 2004/35/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 21ης Απριλίου 2004 σχετικά με την περιβαλλοντική ευθύνη (Ε.Ε. L143), συνάγεται ότι η ευθύνη για τη λήψη των απαραίτητων μέτρων πρόληψης ή/και αποκατάστασης της περιβαλλοντικής ζημίας βαρύνει τον φορέα εκμετάλλευσης της δραστηριότητας που την προκάλεσε, ανεξαρτήτως υπαιτιότητάς του, αλλά υπό την προϋπόθεση ότι υφίσταται αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της εν λόγω δραστηριότητας και της ζημίας. Αντίστοιχες ρυθμίσεις που εξειδικεύουν την αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει» περιέχονται τόσο στο γενικό νομοθετικό καθεστώς περί διαχείρισης των αποβλήτων (αστικών, επικινδύνων κ.λπ.), όσο και στο νομοθετικό καθεστώς που διέπει τα εξορυκτικά απόβλητα. Σε συμφωνία προς τις ανωτέρω διατάξεις, με την προσβαλλόμενη απόφαση τίθενται οι αναγκαίοι όροι προς διασφάλιση της λειτουργίας του μηχανισμού της περιβαλλοντικής ευθύνης, κατά τρόπο ώστε να δίδεται έμφαση στην πρόληψη των περιβαλλοντικών ζημιών. Ειδικότερα, όπως προεκτέθηκε, έχει προβλεφθεί η σύσταση ειδικής επιτροπής παρακολούθησης τήρησης των περιβαλλοντικών όρων και αξιολόγησης της προόδου των αποκαταστάσεων, στην οποία υποβάλλονται όλες οι τεχνικές μελέτες και τα αποτελέσματα των αναλύσεων, καθώς και οι ετήσιες εκθέσεις που συντάσσει ο κύριος του έργου (βλ. όρο δ1.39), η εγκατάσταση ολοκληρωμένου προγράμματος παρακολούθησης του έργου και των περιβαλλοντικών μέσων, τα πορίσματα του οποίου θα αξιολογούνται και θα αποστέλλονται στις αρμόδιες υπηρεσίες και θα δημοσιοποιούνται στην τοπική κοινωνία (βλ. όρο δ4.2 και επ.), επί τη βάσει δε αυτών θα επιβάλλεται η λήψη πρόσθετων περιβαλλοντικών όρων ή τροποποίηση των υφιστάμενων ή η λήψη μέτρων αποκατάστασης ενδεχόμενης περιβαλλοντικής ζημίας, συντρεχούσης της περιπτώσεως (βλ. στ.3). Εξ άλλου, με τους περιβαλλοντικούς όρους δ6.1-7 ρυθμίζονται τα ζητήματα των εγγυήσεων και ασφαλιστικών καλύψεων που εξασφαλίζουν διαθεσιμότητα οικονομικών μέσων για την άμεση και πλήρη κάλυψη της αποκατάστασης των περιβαλλοντικών ζημιών που ενδέχεται να προκύψουν. Οι όροι αυτοί είναι

δεσμευτικοί και επαρκείς, κατά την αιτιολογημένη κρίση της Διοίκησης, καλύπτουν δε τις απαιτήσεις της ισχύουσας νομοθεσίας και οι αντίθετοι ισχυρισμοί θα πρέπει να απορριφθούν ως αβάσιμοι. Περαιτέρω, τα προβαλλόμενα ότι οι διατάξεις της σύμβασης μεταβίβασης, που ορίζουν ότι σε περίπτωση αναστροφής της πώλησης η παρεμβαίνουσα δεν έχει καμία υποχρέωση και ευθύνη για την προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, καταργούν την περιβαλλοντική ευθύνη του φορέα της εκμετάλλευσης είναι απορριπτέα, προεχόντως, ως απαράδεκτα, διότι δεν αναφέρονται σε πλημμέλειες της προσβαλλόμενης αποφάσεως, αλλά σε διατάξεις συμβάσεως που δεν εντάσσεται στη διαδικασία της περιβαλλοντικής αδειοδότησης (πρβλ. ΣτΕ Ολομ. 258/2004). Εν πάση δε περιπτώσει, προβάλλονται και αβασίμως, καθ' όσον η περιβαλλοντική ευθύνη του φορέα της εκμετάλλευσης, με τις ειδικότερες προϋποθέσεις που προβλέπονται στο νόμο, ουδόλως καταργείται με τους συμβατικούς όρους που επικαλούνται οι αιτούντες και οι οποίοι απλώς διασφαλίζουν ότι η περιβαλλοντική ευθύνη μπορεί να καταλογιστεί στην παρεμβαίνουσα μόνο για δικές της δραστηριότητες που τελούν σε αιτιώδη συνάφεια με προκληθείσα ζημία ή κίνδυνο ζημίας και όχι για ιστορική περιβαλλοντική ζημία, η οποία δεν προκλήθηκε από δραστηριότητές της, καθώς και ότι σε περίπτωση καταγγελίας της συμβάσεως δεν υφίσταται υποχρέωση της παρεμβαίνουσας προς προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, παραμένει, ωστόσο, ακέραια η περιβαλλοντική της ευθύνη προς αποκατάσταση των ζημιών που ενδεχομένως έχουν προκληθεί από τις δραστηριότητές της, σύμφωνα με τους προπαρατεθέντες περιβαλλοντικούς όρους.

25. Επειδή, εξ άλλου, σύμφωνα με τη Μ.Π.Ε. (Κεφάλαιο 2.3), το έργο, σε εθνική και διεθνή κλίμακα, αποτελεί μία σημαντική δραστηριότητα, καθώς επαναπροσδιορίζει για την περιοχή εν όλω ή εν μέρει τα οικονομικά χαρακτηριστικά και το αναπτυξιακό πρότυπο μέσω πλήρους αξιοποίησης των καταγεγραμμένων κοιτασμάτων και την παράλληλη έρευνα για την επέκταση των γνωστών κοιτασμάτων και τον προσδιορισμό νέων. Ο σχεδιασμός του έργου στηρίχθηκε στη συσσωρευμένη εμπειρία από τη μακρόχρονη λειτουργία των μεταλλείων σε συνδυασμό με το περιβαλλοντικό και κοινωνικό υπόβαθρο που έχει διαμορφωθεί στην ευρύτερη περιοχή, στις αρχές της ορθολογικής αξιοποίησης των εθνικών πόρων και της αειφόρου ανάπτυξης, στην αξιολόγηση των προσπαθειών αξιοποίησης εν όλω ή εν μέρει που έγιναν στο παρελθόν, στη σημαντική εξέλιξη της τεχνολογίας σε συνδυασμό με τις προοπτικές και δυνατότητες ανάπτυξης ερευνητικού πεδίου στην Ελλάδα, στην αναγκαιότητα στάθμισης και αποδεκτής εξισορρόπησης του κοινωνικοοικονομικού οφέλους και περιβαλλοντικού κόστους στο πλαίσιο της επιδιωκόμενης αειφόρου ανάπτυξης της χώρας, στην ευρωπαϊκή πρακτική, καθώς και στην αναγκαιότητα οικονομικής ευρωστίας υπό την έννοια της διευκόλυνσης εισροής κεφαλαίων στη χώρα, αλλά και της ανάπτυξης της

περιφέρειας. Η υλοποίηση του σχεδιασμού αυτού επιτυγχάνει σταδιακά αφ' ενός μεν την περιβαλλοντική αναβάθμιση της ευρύτερης περιοχής και δη της παράκτιας ζώνης μεταξύ Σταυρού και Ιερισσού, αφ' ετέρου δε την περαιτέρω τουριστική αξιοποίησή της, η οποία υποβοηθείται σημαντικά από τη διεύρυνση των εισοδημάτων που θα επιφέρει η αύξηση της απασχόλησης σαν συνέπεια της αξιοποίησης του μεταλλευτικού δυναμικού (βλ. σελ. 2.3-1). Περαιτέρω διαλαμβάνεται ότι το συνολικό κόστος της επένδυσης είναι τέτοιο (2.843,7 εκ. ευρώ) ώστε θα επηρεάσει το κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον της περιοχής. Η άμεση επίπτωση στην εθνική και τοπική οικονομία συνίσταται στη δημιουργία 1.300 άμεσων θέσεων απασχόλησης σε μία περιοχή με αυξημένη ανεργία (περίπου 20% στην περιοχή της Β.Α. Χαλκιδικής βάσει εκτιμήσεων του έτους 2010) και όπου ο μέσος όρος εισοδήματος ανά κάτοικο είναι μικρότερος του αντίστοιχου εθνικού μέσου όρου, θέσεις που θα καλυφθούν κατά προτεραιότητα από την τοπική κοινωνία σε ποσοστό μεγαλύτερο του 90%, ενώ μικρό ποσοστό εξειδικευμένων επιστημόνων θα προέλθει από μεγάλα αστικά κέντρα. Επιπροσθέτως, οφέλη στην εθνική οικονομία θα προκύψουν από τη διάθεση σημαντικού τμήματος του κεφαλαίου της επένδυσης σε ελληνικές επιχειρήσεις (εταιρείες συμβούλων κ.ά.), την αξιοποίηση τμήματος του ορυκτού πλούτου της χώρας κατά τρόπο βιώσιμο και ορθολογικό, την εξαγωγή των τελικών προϊόντων της επένδυσης, ήτοι πλακών καθαρού χρυσού, αργύρου και χαλκού με θετικές επιδράσεις στο ισοζύγιο συναλλαγών και αύξηση του συναλλαγματικού οφέλους, την ανάδειξη της Ελλάδας σε πρώτη κύρια χώρα παραγωγής πρωτογενούς χρυσού στην Ευρωπαϊκή Ένωση και σε κέντρο ανάπτυξης σύγχρονης μεταλλουργικής τεχνολογίας στο χώρο των Βαλκανίων και στην αύξηση του ακαθάριστου εθνικού εισοδήματος της χώρας μέσω της φορολογίας του φορέα εκμετάλλευσης και των επιχειρήσεων που σχετίζονται με την επένδυση. Περαιτέρω, αναμένονται ιδιαίτερα θετικές έμμεσες και δευτερογενείς επιπτώσεις που θα τονώσουν την τοπική και περιφερειακή οικονομία και συνίστανται στην ανάπτυξη δραστηριοτήτων εμπορίου, παροχής υπηρεσιών, αλλά και μεταποιητικών δραστηριοτήτων συνδεδεμένων με το στάδιο κατασκευής και λειτουργίας του έργου (οικοδομικά υλικά, χωματουργικές εργασίες, μεταφορές, συνεργεία επισκευών, συντήρησης κ.λπ.), ενώ βραχυπρόθεσμα αναμένεται προσέλκυση και άλλων δραστηριοτήτων του δευτερογενούς και τριτογενούς τομέα στην ευρύτερη περιοχή, οι οποίες θα λειτουργούν συμπληρωματικά και υποστηρικτικά προς τη μεταλλευτική δραστηριότητα. Εξ άλλου, στη μελέτη επισημαίνεται ότι ο φορέας του έργου προτίθεται να υποστηρίξει εμπράκτως δραστηριότητες που στοχεύουν στην οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική αναβάθμιση της Β.Α. Χαλκιδικής μέσω της συστάσεως ειδικού φορέα, όπου θα έχει ουσιαστική συμμετοχή η τοπική κοινωνία με εκπροσώπους της τοπικής αυτοδιοίκησης, κατά τρόπο ώστε να προωθηθεί η ανάπτυξη και άλλων τομέων παράλληλα με τον μεταλλευτικό, όπως ο συνεδριακός, πολιτιστικός, μεταλλευτικός

τουρισμός και ο αγροτουρισμός. Επίσης, σε συνεργασία με την τοπική αυτοδιοίκηση και τους τοπικούς φορείς, θα δραστηριοποιηθεί σε δράσεις και ενέργειες κοινωνικής προσφοράς και ανάδειξης της φυσιογνωμίας της περιοχής. Οφέλη στην τοπική κοινωνία θα προκύψουν και από τα συστήματα τεχνικών υποδομών που θα δημιουργηθούν (τηλεπικοινωνίες, ενέργεια, οδικό δίκτυο, λιμενικές υποδομές κ.λπ.) (βλ. σχετικά σελ. 4.1-17 επ. και 7.8-1 επ.). Η κοινωνική διάσταση της επένδυσης υλοποιείται με δεσμευτικούς περιβαλλοντικούς όρους που έχουν τεθεί με την προσβαλλόμενη απόφαση. Ειδικότερα, ο φορέας του έργου υποχρεούται να συνδράμει και να επικουρεί την τοπική κοινωνία για την ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς της περιοχής σε όλη την έκταση του Δήμου Αριστοτέλη (δ1.32), για την ομαλή ένταξη του έργου στο κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον της περιοχής ο φορέας του έργου θα πρέπει να υιοθετήσει πολιτική κάλυψης των θέσεων εργασίας με προτεραιότητα προτίμησης από τον τοπικό πληθυσμό σε ποσοστό 90% περίπου από τον Δήμο Αριστοτέλη, εφ' όσον υπάρχουν σχετικά αιτήματα, οι δε εργαζόμενοι στο κατασκευαστικό στάδιο να ενσωματώνονται σταδιακά στην ομάδα παραγωγής, η οποία θα διαρκέσει τουλάχιστον 30 έτη (δ1.37), για τη δημιουργία ειδικών και έμπειρων τεχνικών ο φορέας του έργου οφείλει να συνδράμει τεχνικά και επιστημονικά το Ελληνικό Δημόσιο ή τον Δήμο Αριστοτέλη για τη δημιουργία και λειτουργία κατάλληλης και εξειδικευμένης σχολής μαθητείας του εργατικού δυναμικού της περιοχής, το οποίο θα προσλαμβάνεται κατά προτεραιότητα ανάλογα με τις ανάγκες του έργου (δ1.38). Τέλος, δε κατά την εκπόνηση του ρυθμιστικού σχεδίου των μετα-μεταλλευτικών χρήσεων γης των περιοχών επέμβασης του έργου θα εξετάζεται η δυνατότητα ένταξης ορισμένων εκ των εγκαταστάσεων και περιοχών σε πρόγραμμα αξιοποίησής τους από την τοπική κοινωνία, όπως για την ανάδειξη της μεταλλευτικής ιστορίας της περιοχής, κατόπιν εγκρίσεως του Υ.Π.Ε.Κ.Α. (δ3.4).

26. Επειδή, όπως προκύπτει από τα ως άνω δεδομένα της Μ.Π.Ε., τις γνωμοδοτήσεις της Διεύθυνσης Μεταλλευτικών και Βιομηχανικών Ορυκτών που χαρακτήρισαν τη δραστηριότητα ως ιδιαιτέρως συμφέρουσα για την εθνική οικονομία και τους όρους της προσβαλλόμενης, που προπαρατέθησαν, το επίμαχο έργο, με το οποίο αξιοποιείται ο ορυκτός πλούτος στη συγκεκριμένη περιοχή των μεταλλείων Κασσάνδρας με υπόγεια, κατά κύριο λόγο, εκμετάλλευση, μέσω της συνδυαστικής μεταλλουργικής καθετοποίησης του συνολικού μεταλλευτικού δυναμικού των ερευνηθέντων κοιτασμάτων και βάσει σχεδιασμού που αξιοποιεί τις βέλτιστες διαθέσιμες τεχνικές και αντιμετωπίζει κατά τρόπο ολοκληρωμένο την ορθολογική διαχείριση και προστασία των περιβαλλοντικών μέσων, αναμένεται να επιφέρει, κατά την κρίση της Διοίκησης που το ενέκρινε, πολλαπλά οφέλη τόσο στην εθνική όσο και στην τοπική οικονομία, τα οποία συνίστανται στην περιφερειακή ανάπτυξη και τη μείωση της ανεργίας, την αύξηση των εξαγωγών και του

συναλλαγματικού οφέλους, την αύξηση του Α.Ε.Π. μέσω της φορολογίας του φορέα και των επιχειρήσεων που σχετίζονται με την επένδυση, τη δημιουργία άνω των 1.300 άμεσων θέσεων εργασίας, οι οποίες θα καλυφθούν κατά τον προμνημονευθέντα περιβαλλοντικό όρο κατά 90% από την τοπική κοινωνία, αλλά και την ενίσχυση και άλλων δραστηριοτήτων του δευτερογενούς και τριτογενούς τομέα που συνδέονται αμέσως ή εμμέσως με την μεταλλευτική δραστηριότητα. Η κρίση αυτή της Διοίκησης ως προς τα οφέλη που θα επιφέρει το επίμαχο έργο στην εθνική και την τοπική οικονομία αιτιολογείται νομίμως και τεκμηριώνεται επαρκώς στα στοιχεία που παρατίθενται στο κυρίως σώμα της μελέτης (βλ. Κεφάλαια 2.3, 7.8 και σελ. 4.1-17 επ.) και στην με αρ. πρωτ. 22343/3949/2.12.2010 γνωμοδότηση της Διεύθυνσης Μεταλλευτικών και Βιομηχανικών Ορυκτών του Υ.Π.Ε.Κ.Α., η οποία χαρακτήρισε την επένδυση ως ιδιαιτέρως συμφέρουσα για την εθνική οικονομία, τα δε περί του αντιθέτου προβαλλόμενα είναι απορριπτέα ως αβάσιμα, ενώ όλοι οι ισχυρισμοί που πλήττουν την επάρκεια και την ορθότητα των δεδομένων της ειδικής μελέτης ισοζυγίου κόστους-οφέλους (Παράρτημα ΙΧ της Μ.Π.Ε.) και ερείδονται στην προσκομισθείσα από τους αιτούντες έκθεση του καθηγητή Α.Π.Θ., Ν. Βαρσακέλλη, προβάλλονται αλυσιτελώς. Εξ άλλου, κατά την έκδοση της προσβαλλόμενης αποφάσεως ελήφθησαν υπ' όψιν η σπανιότητα και η ανάγκη εξόρυξης των συγκεκριμένων μεταλλευμάτων, σύμφωνα με τις ρητές προβλέψεις του υφιστάμενου χωροταξικού σχεδιασμού (εθνικό-ειδικό-περιφερειακό), αξιολογήθηκαν όλες οι επιπτώσεις στο περιβάλλον της περιοχής και προβλέπονται μέτρα για την αποτροπή ή το μετριασμό τους, ενώ δόθηκε έμφαση α) στην αποκατάσταση της περιοχής από παλαιές μεταλλευτικές δραστηριότητες, αλλά και από την επίδικη μετά το πέρας της, β) στην παρακολούθηση της ορθής τήρησης των περιβαλλοντικών όρων και επιβολής πρόσθετων, αν κριθεί αναγκαίο, από ειδική επιτροπή στην οποία μετέχει, όπως προεκτέθηκε, και εκπρόσωπος της τοπικής αυτοδιοίκησης και γ) στην ανάληψη κοινωνικών δράσεων προς όφελος της τοπικής κοινωνίας, πέραν της δέσμευσης πρόσληψης προσωπικού από τον τοπικό πληθυσμό. Υπό τα δεδομένα αυτά το έργο δεν αντίκειται στη βιώσιμη μεταλλεία, όπως αυτή κατοχυρώνεται στα άρθρα 24, 106 και 22 παρ. 1 του Συντάγματος, τα δε περί του αντιθέτου προβαλλόμενα είναι απορριπτέα ως αβάσιμα. Περαιτέρω, ο ισχυρισμός ότι το τίμημα των 11.000.000 ευρώ που συμφωνήθηκε για τη μεταβίβαση των μεταλλείων, χωρίς να έχει διενεργηθεί διαγωνισμός και με απαλλαγή της παρεμβαίνουσας από τους φόρους μεταβιβάσεως είναι ανεπαρκές οικονομικό αντιστάθμισμα και συνιστά παράνομη κρατική ενίσχυση, ως έχει κριθεί με την 48/2008 απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ανεξαρτήτως εάν προβάλλεται παραδεκτώς στο πλαίσιο της παρούσης δίκης, είναι, πάντως, απορριπτέος και κατ' ουσίαν. Και τούτο διότι η δημόσια ωφέλεια που προκύπτει από το επίμαχο έργο δεν εξαντλείται στο χρηματικό τίμημα που κατεβλήθη για την κατά το άρθρο 144 παρ. 3 του Μεταλλευτικού

Κώδικα (ν.δ. 210/1973, Α΄ 295) απευθείας μεταβίβαση των μεταλλείων, διότι όπως προκύπτει από τα στοιχεία που προεκτέθησαν, η παρεμβαίνουσα ανέλαβε άμεσα τη διαχείριση των έντονων περιβαλλοντικών προβλημάτων που ανέκυψαν από την προγενέστερη εκμετάλλευση της περιοχής από τις προηγούμενες δικαιούχους εταιρείες, προκειμένου να αποτρέπεται ρύπανση των περιβαλλοντικών μέσων (αντλήσεις υδάτων, συντήρηση υπογείων έργων, λιμνών και τελμάτων, αντιμετώπιση καθιζήσεων και φαινομένου όξινης απορροής) με δικό της κόστος για όλο το χρονικό διάστημα από την υπογραφή της συμβάσεως έως και σήμερα. Περαιτέρω, στον περιβαλλοντικό σχεδιασμό που προτάθηκε με τη Μ.Π.Ε. έχει ενσωματώσει όλους τους παλαιούς χώρους απόθεσης και όλες τις περιοχές που έχουν θιγεί από τις προγενέστερες εκμεταλλεύσεις, προτείνοντας ένα ολοκληρωμένο και αποτελεσματικό σχέδιο συστηματικής αντιμετώπισης και αποκατάστασης των περιβαλλοντικών προβλημάτων, που περιλαμβάνει τη λιθογόμωση των παλαιών εξοφληθέντων κενών ώστε να αντιμετωπισθεί το φαινόμενο της όξινης απορροής, την ολοκληρωμένη διαχείριση των αποβλήτων των παλαιών αποθέσεων μέσω της δημιουργίας εγκατάστασης κατάλληλων προδιαγραφών επικινδύνων αποβλήτων, την εξυγίανση των εδαφών των χώρων παλαιών αποθέσεων κατόπιν ειδικού σχεδίου, καθώς και μέτρα για την ποσοτική και ποιοτική αναβάθμιση υδάτων, επιφανειακών και υπόγειων, που έχουν υποβαθμισθεί. Και ναί μεν, όπως και οι αιτούντες ισχυρίζονται, η αποκατάσταση της λίμνης τελμάτων Ολυμπιάδας αναμένεται να επιφέρει σημαντικό οικονομικό όφελος στην παρεμβαίνουσα από την αξιοποίηση των αποτιθέμενων μεταλλευμάτων, πέραν όμως του κόστους αποκατάστασης των θιγείσων περιοχών, της υλοποίησης, παρακολούθησης και συντήρησης του προτεινόμενου σχεδιασμού, της περιβαλλοντικής διαχείρισης του έργου, της σταδιακής αποκατάστασης των μη λειτουργικών χώρων και της καταβολής των χρηματοοικονομικών εγγυήσεων και ασφαλειών, η παρεμβαίνουσα θα πρέπει να χρηματοδοτήσει και τις κοινωνικές παρεμβάσεις που είναι υποχρεωμένη ή προτίθεται να αναλάβει προς όφελος της τοπικής κοινωνίας, της οποίας το φυσικό και κοινωνικό κεφάλαιο χρησιμοποιεί και οι οποίες συνίστανται αφ΄ ενός στις οικονομικές επιβαρύνσεις που έχει αναλάβει στο πλαίσιο του αρχαιολογικού νόμου (ανασκαφικές έρευνες, ανάδειξη και αξιοποίηση αρχαιολογικών χώρων, λοιπά μέτρα προστασίας) και αφ΄ ετέρου στη συνεισφορά στην τοπική κοινωνία με διάφορα έργα και δράσεις, όπως αναφέρθηκε αναλυτικά ανωτέρω, συνεκτιμωμένης και της προβλεπόμενης στο άρθρο 84 του Μεταλλευτικού Κώδικα δυνατότητας επιβολής μεταλλευτικών δικαιωμάτων σε βάρος του φορέα εκμετάλλευσης. Τέλος, κατά το μέρος που, βάσει των προβαλλομένων, πλήττονται ευθέως όροι της υπογραφείσης συμβάσεως, καθώς και η διαδικασία της μεταβίβασης, ο λόγος αυτός είναι απορριπτέος ως απαράδεκτος, καθ΄ όσον οι πράξεις αυτές δεν δύνανται να ελεγχθούν παρεμπιπτόντως επ΄ ευκαιρία προσβολής πράξεως εντασσομένης στη διαδικασία περι-

βαλλοντικής αδειοδότησης έργου ή δραστηριότητας (πρβλ. ΣτΕ Ολομ. 258/2004, 4150/2011).

27. Επειδή, κατόπιν τούτων, η κρινόμενη αίτηση πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό της και να γίνουν δεκτές οι παρεμβάσεις.